

# Fundament for fremtiden

– Kommunernes plan for løft af de fysiske rammer for velfærd

Del II



# **Fundament for fremtiden**

– Kommunernes plan for løft af de fysiske rammer for velfærd

**Del II**

## **Fundament for fremtiden**

– Kommunernes plan for løft af de fysiske rammer for velfærd

### **Del II**

© Kommuneforlaget A/S 2009

KL

1. udgave, 1. oplag 2009

Pjecen er udarbejdet af KL

Forlagsredaktion: Lone Kjær Knudsen

Design: Kontrapunkt

Forsidefoto: Workbook stock/Polfoto

Sats: Kommuneforlaget A/S

Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri A/S

Prod. nr: 816654

Prod. nr: 816654-pdf

ISBN: 978-87-92460-21-9

ISBN: 978-87-92460-22-6-pdf

Udgivet af:

KL

Weidekampsgade 10

2300 København S

Tlf. 3370 3370

[www.kl.dk](http://www.kl.dk)

# Forord

KL og kommunerne har sammen udarbejdet denne anlægsinvesteringsplan, der bærer overskriften "Fundament for fremtiden". Det indgik i sidste års økonomiaftale med regeringen, at en sådan plan skulle udarbejdes.

Investeringsplanen dokumenterer, at kommunernes investeringsbehov de kommende år er markant højere end det anlægsloft på 15 mia. kr., der indgik i økonomiaftalen for 2009. Konkret vurderes behovet at udgøre godt 21 mia. kr. årligt over de næste fire år.

Den samlede kommunale anlægsramme i økonomiaftalen for 2009 var stort set var uændret i forhold til 2008. Det betød, at kommunerne i budgetlægningen – for at opprioritere kvalitetsfundsområderne i 2009 – var nødt til at nedprioritere andre kommunale anlægsinvesteringer.

Det er uholdbart i en situation, hvor Folketinget sætter ambitiøse dagsordener for den nationale klima- og miljøindsats, investeringer i grøn infrastruktur samt den forebyggende sundhedsindsats. Disse mål har nemlig afsmittende virkning på kommunernes investeringer.

Regeringen og Folketinget fastlægger naturligvis de konjunkturpolitiske mål for de offentlige anlægsinvesteringer. Det kan give årlige svingninger i anlægsniveauet, jævnfør fx den frygt for overophedning, som var gældende i første del af 2008, hvor rammerne blev lagt for budget 2009.

Men der skal naturligvis være en langsigtet planlægning. Ellers bliver det dyrt i længden. Det danske jernbanenet er et "godt" eksempel på, hvor galt det kan gå, hvis man ikke udviser rettidig omhu. Derfor lægger denne plan op til et flerårigt perspektiv.

Investeringsplanen dokumenterer, at kommunerne har et markant investeringsefterslæb på især folkeskole- og infrastrukturuområdet. Dette investeringsefterslæb bør indhentes over de næste 5-10 år. Ellers risikerer vi, at det bliver rigtig dyrt.

Hertil kommer, at mange kommuner oven på opgave- og strukturreformen i 2007 fortsat har et betydeligt behov for tilpasse de fysiske rammer. Det vil koste mange penge over de kommende år, men er en klar

forudsætning for at indhøste det fulde effektiviseringspotentiale, der ligger i reformen.

Vurderingen af investeringsbehovet bygger på en omfattende spørgeskemaundersøgelse blandt kommunerne samt supplerende analyser foretaget af COWI og Rambøll. Herudover indgår der i investeringsplanen konkrete cases fra en række kommuner. KL skal endvidere takke de ni kommuner, der har deltaget i en arbejdsgruppe om investeringsplanen, og som har bidraget med værdifulde input til udarbejdelsen af denne.

Planen er opdelt i en Del I og en Del II. Denne Del II indeholder en gennemgang af investeringsbehovet på de store kommunale sektorområder. Del I sammenfatter konklusionerne fra de to delrapporter og indeholder endvidere KL's anbefalinger.

Den samlede investeringsplan vil indgå i forhandlingerne med regeringen om en økonomaftale for 2010.

Erik Fabrin

Peter Gorm Hansen

# Indhold

## **1. Sammenfatning 9**

- 1.1 Behov for vedligeholdelse 12
  - 1.1.1 Afsatte midler i budget 2009 12
  - 1.1.2 Behov for vedligeholdelse 13
  - 1.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018 14
- 1.2 Behov for udbygning og tilpasning 16
  - 1.2.1 Afsatte midler i budget 2009 17
  - 1.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018 17

## **2. Klima og miljø 19**

- 2.1 Klimainvesteringer 20
  - 2.1.1 Energibesparende investeringer 22
  - 2.1.2 Investeringer i klimatilpasninger 24
- 2.2 Kloakker 26
- 2.3 Vand- og naturplaner 27

## **3. Dagtilbudsområdet 29**

- 3.1 Behov for vedligeholdelse 30
  - 3.1.1 Afsatte midler i budget 2009 30
  - 3.1.2 Behov for vedligeholdelse 31
  - 3.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018 31
- 3.2 Behov for udbygning og tilpasning 32
  - 3.2.1 Afsatte midler i budget 2009 32

#### **4. Folkeskoleområdet 36**

- 4.1 Behov for vedligeholdelse 37
  - 4.1.1 Afsatte midler i budget 2009 37
  - 4.1.2 Behov for vedligeholdelse 38
  - 4.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018 39
- 4.2 Behov for udbygning og tilpasning 41
  - 4.2.1 Afsatte midler i budget 2009 41
  - 4.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018 41

#### **5. Ældreområdet 44**

- 5.1.1 Afsatte midler i budget 2009 46
- 5.1.2 Behov for vedligeholdelse 46
- 5.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018 47
- 5.2 Behov for udbygning og tilpasning 48
  - 5.2.1 Afsatte midler i budget 2009 48
  - 5.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018 48

#### **6. Det specialiserede socialområde 51**

- 6.1 Behov for vedligeholdelse 54
  - 6.1.1 Afsatte midler i budget 2009 54
  - 6.1.2 Behov for vedligeholdelse 54
  - 6.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018 55
- 6.2 Behov for udbygning og tilpasning 56
  - 6.2.1 Afsatte midler i budget 2009 56
  - 6.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018 56

#### **7. Infrastruktur 58**

- 7.1 Behov for vedligeholdelse 60
  - 7.1.1 Afsatte midler i budget 2009 60
  - 7.1.2 Behov for vedligeholdelse 60
  - 7.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018 61

7.2 Behov for udbygning og tilpasning	62
7.2.1 Afsatte midler i budget 2009	63
7.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018	64
<b>8. Fællesudgifter og administration</b>	<b>66</b>
8.1 Behov for vedligeholdelse	67
8.1.1 Afsatte midler i budget 2009	67
8.1.2 Behov for vedligeholdelse	68
8.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018	69
8.2 Behov for udbygning og tilpasning	69
8.2.1 Afsatte midler i budget 2009	69
8.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018	71
<b>9. Kultur-, idræts- og fritidsområdet</b>	<b>73</b>
9.1 Behov for vedligeholdelse	74
9.1.1 Afsatte midler i budget 2009	74
9.1.2 Behov for vedligeholdelse	75
9.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018	76
9.2 Behov for udbygning og tilpasning	76
9.2.1 Afsatte midler i budget 2009	76
9.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018	77
<b>10. Sundhed og forebyggelse</b>	<b>78</b>
10.1 Behov for vedligeholdelse	79
10.1.1 Afsatte midler i budget 2009	79
10.1.2 Behovet for vedligeholdelse	79
10.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018	80
10.2 Behov for udbygning og tilpasning	80
10.2.1 Afsatte midler i budget 2009	81
10.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018	82

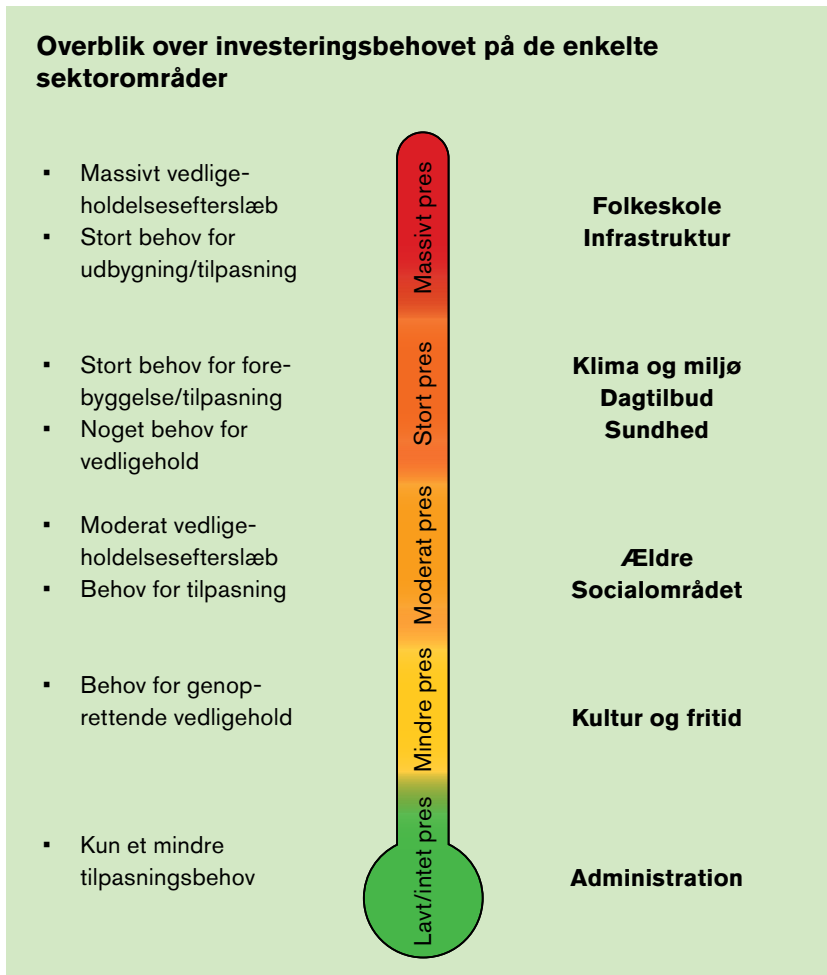




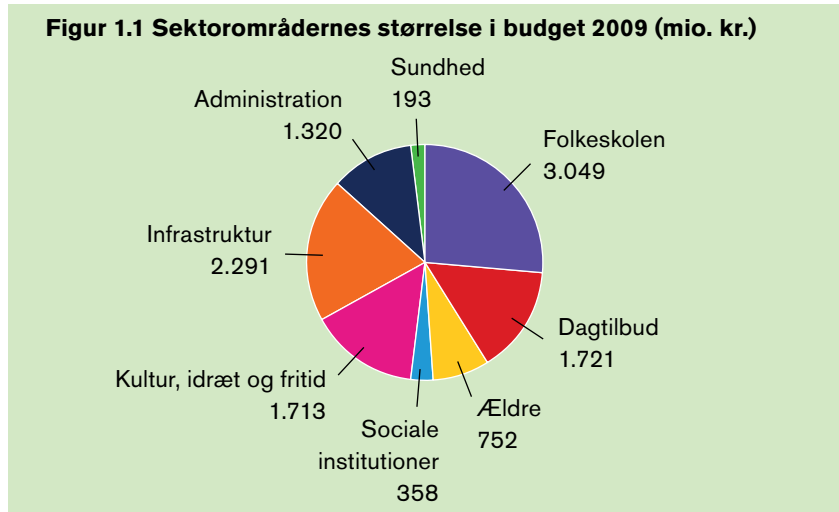
# 1. Sammenfatning

I dette afsnit sammenfattes konklusionerne fra de efterfølgende sektor-kapitler, som beskriver kommunernes kerneområder.

Termometret måler det samlede pres for investeringer til vedligeholdelse, tilpasning og udbygning på de kommunale kerneområder i forhold til det eksisterende investeringsniveau.



Kommunerne har på de udvalgte områder budgetteret med anlægsudgifter på 11,4 mia. kr. i 2009, jf. figur 1.1. Da klimainvesteringer indgår på tværs af alle sektorområder, kan det ikke opgøres særskilt i budgettet.



Folkeskoleområdet er det største anlægsområde med godt 3 mia. kr., mens infrastrukturområdet er det næststørste område med 2,3 mia. kr. Investeringsniveauet på 1,7 mia. kr. på dagtilbudsområdet er historisk højt på grund af ekstraordinære investeringer i forbindelse med etablering af de obligatoriske madordninger.

Kommunerne vurderer, at de i tidsperioden 2010-2013 har behov for at hæve investeringsniveauet på de udvalgte områder til 16,9 mia. kr. Det svarer til et løft på 5,5 mia. kr. i forhold til budget 2009 og dækker over, at der hovedsageligt på folkeskoleområdet og på infrastrukturområdet er et massivt behov for at øge anlægsinvesteringerne. På folkeskoleområdet er der således et behov for at øge investeringerne med 1,9 mia. kr., mens der på infrastrukturområdet er et behov for at øge anlægsudgifterne med godt 2,9 mia. kr.

Det samlede årlige investeringsbehov i kommunerne frem til 2013 (eksklusive jordforsyning, faste ejendomme mv.<sup>1</sup>) kan dermed opgøres til 18,0 mia. kr., jf. tabel 1.1, da behovet på øvrige områder såsom kollektiv trafik, havne og folkeoplysning af kommunerne vurderes til knap 1,1 mia. kr.

1 Det samlede investeringsbehov er opgjort eksklusivt hovedkonto 0, med undtagelse af hovedfunktionerne 0.28 og 0.32 samt 0.25.18, anlægsgruppering 003.

Derudover kan det årlige behov for klimainvesteringer på tværs af områderne opgøres til 1,3 mia. frem til 2013.

<b>Tabel 1.1 Fremadrettet investeringsbehov</b>		
Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Dagtilbud	1.646	1.245
Folkeskole	4.959	4.105
Ældre	1.131	882
Det specialiserede socialområde	761	561
Infrastruktur	5.181	3.662
Administration	1.020	457
Sundhed	481	137
Kultur, idræt og fritid	1.754	2.001
Øvrige områder (ekskl. jordforsyning, faste ejendomme mv.)	1.101	872
Jordforsyning, faste ejendomme mv.*	3.100	3.100
<b>Årligt investeringsbehov</b>	<b>21.135</b>	<b>17.022</b>
Heraf klimainvesteringer	1.286	1.129
* Kommunerne er ikke blevet spurgt til behovet for investeringer på jordforsyning, faste ejendomme m.m. Her er det valgt at lægge investeringsniveauet i budget 2009 ind fremadrettet.		

Kommunerne er også blevet bedt om en skønsmæssig vurdering af det årlige investeringsniveau i perioden 2014-2018. Det kan opgøres til i alt 13,0 mia. kr. på de udvalgte områder (13,9 mia. kr. medregnet øvrige områder), hvilket svarer til et fald på godt 4 mia. kr. i forhold til behovet i 2010-2013. På samtlige af de undersøgte område med undtagelse af kultur, idræt og fritid forventes et lavere investeringsbehov i 2014-2018 i forhold til 2010-2013.

Det kan skyldes, at et højt investeringsniveau i tidsperioden 2010-2013 vil kunne bringe bygningsmassen op på et tidssvarende kvalitetsniveau, hvilket reducerer det fremadrettede investeringsbehov. En anden forklaring er, at kommunerne ikke har en så langsigtet detaljeret planlægning, at de har mulighed for at give et fyldestgørende skøn for investeringsniveauet i tiden op til 2018.

Hertil kommer, at der på vejområdet er ekstraordinære investeringer i tidsperioden 2010-2013 på baggrund af midlertidige statslige investeringspuljer.

Det skal dog stadig bemærkes, at de 13,0 mia. kr. svarer til et løft i investeringsniveauet på de udvalgte områder på 1,6 mia. kr. i forhold til budget 2009.

Det samlede investeringsbehov består af henholdsvis investeringer til vedligeholdelse (gennemgås i afsnit 1.1) og investeringer til tilpasning og udbygning (gennemgås i afsnit 1.2).

## 1.1 Behov for vedligeholdelse

I det følgende vurderes kommunernes fremadrettede vedligeholdelsesbehov med udgangspunkt i budget 2009. Vurderingen af det samlede behov omfatter såvel den indvendige som den udvendige vedligeholdelse samt behovet for genoprettende vedligehold.

### 1.1.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunerne har i budgettet for 2009 i alt godt 7 mia. kr. til vedligeholdelse. Heraf er de knap 4,5 mia. kr. afsat over driftsbudgettet, mens kun 2,8 mia. kr. er afsat som egentlige anlægsinvesteringer. De vedligeholdelsesudgifter, som er afsat over anlægsbudgettet, er hovedsageligt mere omfattende vedligeholdelsesopgaver såsom genoprettende vedligehold.

<b>Tabel 1.2 Afsatte midler til vedligeholdelse</b>				
Mio. kr.	I alt	Indvendig	Udvendig	Genoprettende
Driftsudgifter	4.462	984	3.478	-
Anlægsudgifter	2.765	238	954	1.573
<b>I alt</b>	<b>7.227</b>	<b>1.222</b>	<b>4.432</b>	<b>1.573</b>

De største udgifter til vedligeholdelse er afsat på henholdsvis infrastrukturområdet og folkeskoleområdet.

Som forudsætning for de afsatte beløb har hovedparten af kommunerne på samtlige sektorområder taget udgangspunkt i, hvad der er råd til i budgettet, og nogle har taget udgangspunkt i et uændret anlægsniveau i forhold til sidste år.

Kun et mindretal af kommunerne har haft mulighed for at tage udgangspunkt i en mere behovsorienteret tilgang, såsom fx et fast kronebeløb pr. kvadratmeter. Meget tyder derfor på, at de afsatte vedligeholdelsesmid-

ler i højere grad er udtryk for, hvad der er plads til i budgettet, end at de afspejler det reelle behov.

### 1.1.2 Behov for vedligeholdelse

Kommunerne har også haft mulighed for at skønne det reelle behov for vedligeholdelse i 2009.

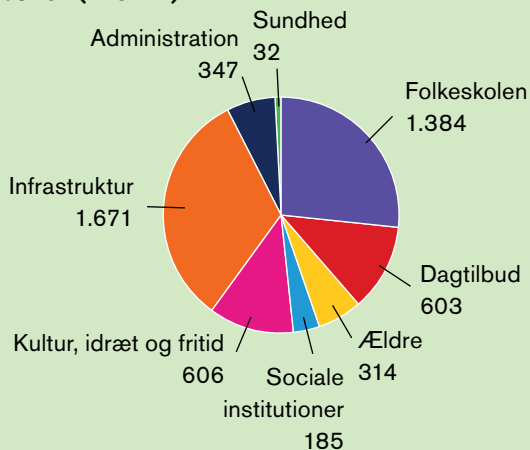
74 af de 91 deltagende kommuner har tilkendegivet, at der ikke har været afsat tilstrækkeligt med midler til vedligeholdelse i budget 2009. Kommunerne har også vurderet vedligeholdelsesbehovet ud fra en totaløkonomisk betragtning. Et sådant udgangspunkt ligger også væsentligt over de afsatte midler.

**Tabel 1.3 Behov for vedligeholdelse i 2009**

Mio. kr.	I alt	Indvendig	Udvendig	Genoprettende
Driftsudgifter	5.801	2.398	3.403	-
Anlægsudgifter	6.389	580	933	4.876
<b>I alt</b>	<b>12.190</b>	<b>2.978</b>	<b>4.336</b>	<b>4.876</b>

Det samlede behov vurderes til at være 12,2 mia. kr., hvilket er 5 mia. kr. mere end de afsatte midler. Forskellen mellem de afsatte vedligeholdelsesmidler og det reelle behov for vedligeholdelse er særlig markant på vejområdet, som det fremgår af figur 1.2.

**Figur 1.2 Forskel mellem budgetterede udgifter til vedligeholdelse og reelt behov (mio. kr.)**



Både de afsatte drifts- og anlægsmidler ligger væsentligt under vedligeholdelsesbehovet, men der er i særlig grad behov for at løfte anlægsinvesteringerne. Specifikt angående de rene anlægsinvesteringer vurderes behovet således til 6,4 mia. kr., mens der kun er afsat 2,8 mia. kr. Anlægsbudgettet for 2009 vurderes derfor at være 3,6 mia. kr. for lavt i forhold til det reelle behov.

Den helt store forskel ligger på den genoprettende vedligeholdelse, hvor behovet er 4,9 mia. kr., mens der alene er afsat 1,6 mia. kr. Det tyder derfor på, at der foregår en nedslidning, hvor der ud fra en totaløkonomisk betragtning afsættes for få midler til vedligeholdelse.

### 1.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018

Kommunerne er endvidere blevet bedt om at vurdere deres fremadrettede vedligeholdelsesbehov. Her er der alene spurgt til anlægsinvesteringer. Det betyder, at indvendig og udvendig vedligeholdelse, der finansieres over driften, ikke indgår i denne sammenhæng.

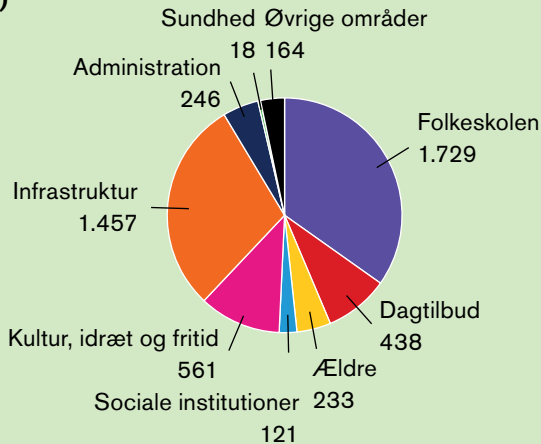
**Tabel 1.4 Fremadrettet behov for vedligeholdelse**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt investeringsbehov	4.977	4.290

Det gennemsnitlige årlige investeringsbehov til vedligeholdelse i perioden fra 2010 til 2013 vurderes til knap 5 mia. kr. samlet set, hvilket er godt 1,4 mia. kr. lavere end det skønnede behov for 2009, jf. tabel 1.4. Det kan skyldes, at der med tidshorisonten 2010-2013 gives mulighed for at indhente efterslæbet over en flerårig periode.

I forhold til de afsatte midler i budget 2009 er der imidlertid stadig brug for et løft på knap 2,4 mia. kr. Det er også fremadrettet på folkeskoleområdet og infrastrukturområdet, at det største behov for vedligeholdelse findes, jf. figur 1.3.

**Figur 1.3 Årligt vedligeholdelsesbehov i tidsperioden 2010-2013 (mio. kr.)**



På lidt længere sigt, i tidsperioden 2014 til 2018, skønner kommunerne behovet til 4,3 mia. kr. samlet set, hvilket er lidt lavere end behovet på den korte tidshorizont. Det kan skyldes, at en massiv vedligeholdelsesindsats i perioden frem mod 2013 kan udbedre det opbyggede efterslæb og reducere det fremadrettede vedligeholdelsesbehov. Det skal dog bemærkes, at niveauet stadig ligger noget over de afsatte midler på 2,8 mia. kr. i budget 2009.

### **COWI: Vedligeholdelseefterslæb på 4,6 mia. på de kommunale kerneområder**

COWI har for KL undersøgt størrelsen af det samlede udvendige vedligeholdelseefterslæb på de kommunale bygninger på fem udvalgte områder. Ud fra stikprøveundersøgelse er vedligeholdelseefterslæbet i 2009 opgjort for folkeskolerne, dagtilbud, ældre (plejehjem), på kultur- og fritidsområdet samt vedrørende administration.

COWI's analyse viser, at det udvendige vedligeholdelseefterslæb for de udvalgte områder i 2009 kan opgøres til 4,6 mia. kr. Den viser endvidere, at det nuværende niveau for investeringer til udvendig vedligeholdelse betyder, at efterslæbet ikke vil stige de kommende år.

Såfremt kommunerne de kommende år viderefører det vedligeholdelsesniveau, der er i budgettet for 2009, vil det samlede efterslæb i 2012 dog kun være nedbragt med knap 0,4 mia. kr. til 4,2 mia. kr. Hvis kommunerne vi-



derefører niveauet i 2009, vil efterslæbet således blot være nedbragt med 10 pct. ved udgangen af 2012.

COWI konkluderer på den baggrund, at kommunerne skubber et større vedligeholdelsesefterslæb foran sig. Skal det nedbringes, er der behov for ekstra midler til genoprettende vedligehold på de fem områder.

Tabellen nedenfor viser, hvilket årligt udvendigt vedligeholdelsesniveau COWI anbefaler på de enkelte områder, samt hvilket niveau kommunerne har meddelt som deres vurderede årlige behov.

Mio. kr.	COWI's anbefalede vedligeholdelsesniveau	Kommunernes behov jf. KL's undersøgelse
Folkeskole	1.575	1.729
Dagtilbud	500	438
Ældre	470	233
Kultur og fritid	470	561
Administration	400	246
<b>I alt for de udvalgte områder</b>	<b>3.415</b>	<b>3.207</b>

Samlet set for de fem områder anbefaler COWI altså, at kommunerne årligt afholder udgifter til udvendig vedligeholdelse (inklusive genopretning) for godt 3,4 mia. kr. de kommende fire år.

Dette beløb svarer ifølge COWI til en forøgelse af udgifterne til vedligeholdelse med 1,1 mia. kr. årligt for bygningerne på de fem områder.

I KL's undersøgelse har kommunerne samlet set vurderet behovet for anlægsinvesteringer i vedligeholdelse til 3,2 mia. kr. på de fem områder.

Kilde: COWI analyse, april 2009

## 1.2 Behov for udbygning og tilpasning

I det følgende vurderes kommunernes fremadrettede behov for udbygning og tilpasning på de omfattede områder. Der tages udgangspunkt i kommunernes budget 2009.

Udbygnings- og tilpasningsbehovet omfatter bl.a. tilpasning af den eksisterende bygningsmasse til nye opgaver, regler og krav samt tilpasning af kapaciteten til den demografiske og strukturelle udvikling.

### 1.2.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunerne har i budgettet for 2009 afsat knap 9,6 mia. kr. til udbygning og tilpasning. Dette tal dækker over et behov for tilpasning til nye krav (fx lovkrav), regler og ønsker på 3,2 mia. kr., nybyggeri og køb af anlægsaktiver på 5,2 mia. kr. og andre aktiviteter på 1,2 mia. kr., jf. tabel 1.5.

**Tabel 1.5 Afsatte midler til udbygning og tilpasning**

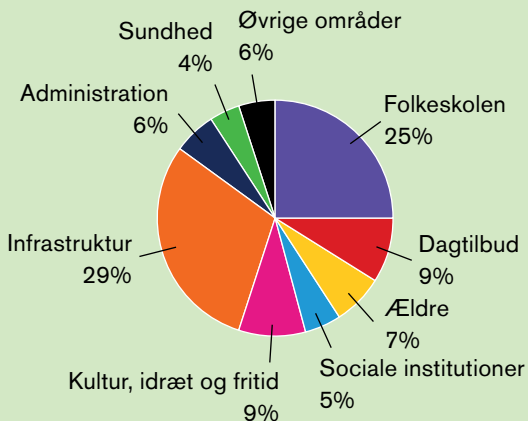
Mio. kr.	I alt	Tilpasning til nye krav, regler og ønsker	Nybyggeri og køb af anlægsaktiver	Andet
Anlægsudgifter	9.563	3.187	5.155	1.221

Folkeskoleområdet er det område, hvor der er afsat flest midler til udbygning og tilpasning, hvilket bl.a. kan hænge sammen med en igangværende strukturtilpasning i kølvandet på opgave- og strukturreformen.

### 1.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018

Behovet for udbygning og tilpasning i perioden 2010-2013 kan samlet set opgøres til 13,1 mia. kr., hvilket er godt 4,2 mia. kr. højere end det afsatte beløb i 2009. Der er således behov for at hæve investeringsniveauet for udbygning og tilpasning i de kommende år. En del af forklaringen er de ekstraordinære investeringspuljer på infrastrukturområdet, der udmøntes de kommende år. Særligt på folkeskoleområdet er der samtidig behov for at udbygge og tilpasse bygningsmassen, jf. figur 1.4.

**Figur 1.4 Sektoropdelt behov for udbygning og tilpasning i perioden 2010-2013**



I forhold til de afsatte midler i budget 2009 er det folkeskoleområdet og infrastrukturområdet, der i langt overvejende grad kan forklare behovet for at løfte det samlede investeringsniveau med godt 4,2 mia. kr.

For tidsperioden 2014-2018 vurderes behovet til 9,6 mia. kr., hvilket er nogenlunde på niveau med det afsatte beløb i 2009. En af årsagerne til dette er, at de midlertidige investeringspuljer på infrastrukturområdet ophører i 2013.

Det lavere niveau kan som tidligere nævnt hænge sammen med, at kommunerne har forudsat, at de via et løft i investeringsniveauet mellem 2010 og 2013 kan foretage en stor del af de nødvendige tilpasninger. En anden forklaring er, at kommunerne ikke har en så langsigtet detaljeret planlægning, at de har kunnet give et fyldestgørende skøn for investeringsniveauet frem mod 2018.

De bagvedliggende forhold, der ligger til grund for behovsvurderingen, fremgår af tabel 1.6.

<b>Tabel 1.6 Fremadrettet behov for udbygning og tilpasning</b>		
Årligt investeringsbehov (mio. kr.)	2010-2013	2014-2018
Struktur- og demografibetinget	6.020	4.607
Klima- og energibetinget	1.286	1.129
Øvrigt investeringsbehov	5.752	3.896
<b>I alt</b>	<b>13.058</b>	<b>9.632</b>

Det største behov for udbygning og tilpasning kan henføres til et struktur- og demografipres. Struktur- og demografipresset er særlig markant på folkeskoleområdet, hvor der er et behov for strukturtilpasninger på knap 2,3 mia. kr.

Klima- og energirelaterede investeringer medfører et behov på knap 1,3 mia. kr. Med klima- og energirelaterede investeringer tænkes bl.a. på investeringer i nedbringelse af CO<sub>2</sub>-udledningen via bedre isolering af bygninger o.l.

Det øvrige investeringsbehov udgør 5,8 mia. kr. i tidsperioden 2010-2013 og 3,9 mia. kr. i 2014-2018. Over halvdelen af dette beløb udgøres af infrastrukturbetingede investeringer, som i langt overvejende grad vedrører de kommunale veje.

## 2. Klima og miljø

### Hovedkonklusioner

#### Klimainvesteringer (afsnit 2.1):

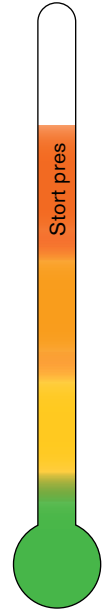
- Det vurderes, at kommunerne på klimaområdet har et investeringsbehov på minimum 1,3 mia. kr. årligt frem til 2018.
- Dette behov dækker over ca. 450 mio. kr. til brug for klimatilpasning og ca. 850 mio. kr. til energibesparende foranstaltninger.
- For et beløb på 800 mio. kr. årligt i fem år kan kommunerne reducere CO<sub>2</sub>-udledningen fra kommunale bygninger med 20 pct.
- Rambøll vurderer, at kommunerne skal bruge 450 mio. kr. årligt på investeringer i klimatilpasninger. Dette behov dækker over:
  - ca. 300 mio. kr. årligt til kommunale bygninger
  - ca. 80 mio. kr. årligt i forbindelse med afvanding af de kommunale veje
  - 70 mio. kr. årligt til etablering af faciliteter til bedre vandafledning.

#### Kloakinvesteringer (afsnit 2.2):

- Investeringsbehovet i kloaknettet udgør fremadrettet ca. 2,2 mia. kr. årligt uden hensyntagen til klimaændringer.
- Indregnes disse, er der tale om yderligere kloakinvesteringer på ca. 0,5 mia. kr. om året.
- Disse forventede investeringer forudsættes finansieret over taksterne, hvorfor de ikke er indregnet i investeringsplanen.

#### Investeringer i vand- og naturplaner (afsnit 2.3):

- Udmøntningen af de statslige planer for vand- og naturindsatsen forventes at kræve investeringer i milliardklassen i kommunerne. Disse forventede investeringer er dog ikke indregnet i investeringsplanen.



- Stort behov for forebyggelse/tilpasning
- Noget behov for vedligehold

Klimaet står højt på den politiske dagsorden – både i Danmark og resten af verden. Klimaet er under forandring, og det giver nye udfordringer for det danske samfund i fremtiden – også i kommunerne.

Regeringen har sammen med de øvrige EU-lande forpligtet sig til at reducere den danske CO<sub>2</sub>-udledning med minimum 20 pct. frem til 2020, jf. boks.

### **Danmarks internationale forpligtelser på klimaområdet**

Danmark har sammen med de øvrige EU-lande forpligtet sig til den såkaldte "20-20-20-plan". Den indebærer, at landene frem til 2020 skal:

- Reducere drivhusgasserne (CO<sub>2</sub>-udledningen) med 20 pct., som evt. kan øges til 30 pct. ved indgåelse af en international klimaaftale.
- Øge den vedvarende energis andel af energiforbruget med 20 pct. i forhold til i dag.
- Forbedre energieffektiviteten med 20 pct.

Også i kommunerne er der for alvor kommet fokus på behovet for at foretage grønne investeringer. Det drejer sig bl.a. om investeringer, som er affødt af de aktuelle ændringer i klimaet. Det drejer sig herudover om investeringer, der kan bidrage til at imødegå yderligere klimaændringer. Endelig handler det om investeringer i et bedre miljø, herunder på vand- og naturområdet.

Klimaændringerne har betydning for de investeringer, der skal foretages i kommunerne i de kommende år. En del kommuner er allerede begyndt med at investere i tiltag, der kan reducere energiforbruget. Det er godt for miljøet, og samtidig er der ofte god økonomi i det.

## **2.1 Klimainvesteringer**

Grundlæggende kan klimainvesteringer i kommunerne deles op i to hovedtyper.

Den ene type investeringer vedrører tilpasninger til de klimaforandringer, som eksperterne allerede nu kan forudsige. Det gælder fx investeringer i bygninger og veje, der skal kunne klare øgede nedbørsmængder, kraftigere storme og en stigende vandstand.

Den anden type klimainvesteringer handler om investeringer, der skal forebygge yderligere klimaforandringer. Her drejer det sig om at nedbringe energiforbruget og dermed CO<sub>2</sub>-udledningen i kommunerne.

I undersøgelsen af investeringsbehovet har kommunerne vurderet det fremtidige behov for investeringer betinget af klimaforandringerne samt investeringer i CO<sub>2</sub>-reducerende tiltag, jf. tabel 2.1.

<b>Tabel 2.1 Klimabetinget investeringsbehov</b>		
Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Klimatilpasning	209	294
Energibesparende foranstaltninger	836	679
<b>I alt</b>	<b>1.045</b>	<b>973</b>

Det fremgår af tabellen, at kommunerne frem til 2018 vurderer, at der samlet er behov for klimarelaterede investeringer på ca. 1 mia. kr. om året. Heraf vurderes 200-300 mio. kr. at vedrøre investeringer til klimatilpasning, fx vandafledning i byerne samt afvanding af de kommunale veje.

Mange kommuner har imidlertid ikke på nuværende tidspunkt udarbejdet konkrete investeringsplaner på området, hvorfor de nævnte 200-300 mio. kr. sandsynligvis undervurderer det faktiske investeringsbehov på landsplan. Derfor tages der udgangspunkt i et investeringsbehov til klimatilpasninger på 450 mio. kr. årligt frem til 2018. De 450 mio. kr. er fremkommet på baggrund af Rambølls faglige vurdering af behovet, jf. afsnit 2.1.2.

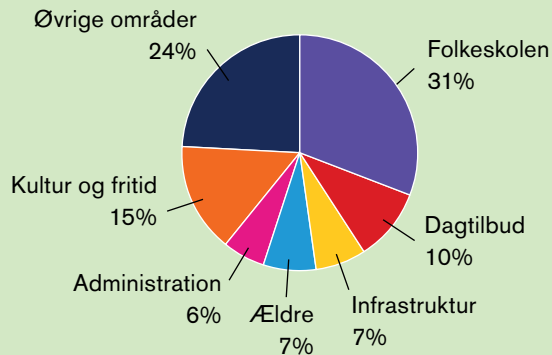
Det betyder, at det samlede investeringsbehov på klimaområdet vurderes at udgøre ca. 1,3 mia. kr. årligt i perioden 2010-13 og godt 1,1 mia. kr. årligt i 2014-18.

KL opfordrer her regeringen til sammen med kommunerne at udarbejde en risikoanalyse, der kan være en guideline for de offentlige investeringer på disse områder de kommende år.

For så vidt angår behovet for investeringer i energibesparende foranstaltninger vurderer kommunerne, at behovet udgør 700-800 mio. kr. om året frem til 2018. Beløbet er dog faldende i sidste del af perioden.

Som det fremgår af figur 2.1, tegner folkeskoleområdet sig for næsten 1/3 af behovet for klimainvesteringer i årene 2010-2013, mens dagtilbuds- samt kultur- og fritidsområdet står for 1/4 af investeringsbehovet.

**Figur 2.1 Behovet for klima- og energiinvesteringer i perioden 2010-2013 fordelt på sektorområderne**



### 2.1.1 Energibesparende investeringer

Det fremgik af tabel 2.1, at behovet for investeringer i energibesparende foranstaltninger udgør i størrelsesordenen 800 mio. kr. årligt de kommende år.

COWI har i foråret 2009 skønnet investeringsbehovet i energibesparende foranstaltninger. Hvis kommunerne skal følge den nationale målsætning og reducere CO<sub>2</sub>-udledningen fra kommunale bygninger med 20 pct., skal der investeres i størrelsesordenen 4 mia. kr. over en år-række.

Såfremt disse investeringer gennemføres over de kommende fem år, svarer det til et årligt investeringsløft på 800 mio. kr.

#### **COWI's analyse om nedbringelse af CO<sub>2</sub>-udledningen fra eksisterende kommunale bygninger**

COWI har med udgangspunkt i en analyse af knap 850 energibesparende investeringer i udvalgte kommuner undersøgt mulighederne for at nedbringe CO<sub>2</sub>-udledningen i kommunerne:

- Opregnet til landsplan vurderes det, at kommunerne for ca. 4,1 mia. kr. kan nedbringe CO<sub>2</sub>-udledningen med 20 pct. i eksisterende kommunale bygninger
- Der er generelt tale om relativt rentable investeringer – både miljømæssigt og økonomisk.

- Alene investeringer, der kan tjene sig hjem på under 5 år, kan reducere CO<sub>2</sub>-udledningen med 11 pct. i forhold til det nuværende niveau.

Kilde: COWI analyse, april 2009

Der er altså god overensstemmelse mellem det resultat, som COWI er kommet frem til, og kommunernes egne vurderinger af investeringsbehovet i energibesparende foranstaltninger i perioden 2010-2013.

KL lancerede i forbindelse med Kommunalpolitisk Topmøde pjecen "Klimainvesteringer i kommunerne". Heri foreslår KL netop, at kommunerne over de næste 5 år får mulighed for at investere ekstra 0,8 mia. kr. årligt til energibesparende foranstaltninger i eksisterende kommunale bygninger.

Ud over at der er tale om investeringer, som kan reducere CO<sub>2</sub>-udledningen, er der i vidt omfang også tale om økonomisk rentable investeringer for kommunerne. Typisk vil kommunerne inden for en relativt kort årrække kunne tjene investeringerne hjem i form af bl.a. et lavere energiforbrug. En del investeringer har sågar en tilbagebetalingstid på mindre end fem år.

Nogle kommuner har allerede foretaget systematiske investeringer i eksisterende kommunale bygninger med henblik på at reducere CO<sub>2</sub>-udledningen og energiforbruget i kommunerne.

### **Middelfart-modellen**

I Middelfart Kommune har byrådet besluttet, at energiforbruget skal nedbringes i samtlige 95 kommunale bygninger – i alt ca. 190.000 m<sup>2</sup>. Samtidig har kommunen opnået en økonomisk garanti for, at hver eneste udgiftskrone kan hentes hjem via efterfølgende besparelser på minimum 3,4 mio. kr. årligt.

Kommunen har sammen med nogle eksperter gennemgået de kommunale bygningers forbrug af vand, varme og el. Gennemgangen førte frem til en konstatering af, at kommunen kan reducere energiforbruget med 23 pct., hvis ellers den gennemfører de nødvendige investeringer. Det samlede investeringsbehov er estimeret til 44 mio. kr. for kommunens 95 bygninger.

Også i forbindelse med nybyggeri er det i høj grad relevant at tænke klima og økonomi sammen. Fra 2010 skal alt nybyggeri overholde den såkaldte lavenergiklasse 2. Her skal bygningen bruge 25 pct. mindre



varme end efter det nuværende bygningsreglement. Og i 2015 indføres lavenergiklasse 1, der er 50 pct. skrappere end det nuværende regelsæt.

En del kommuner er i forbindelse med aktuelle byggeprojekter ved at vurdere de økonomiske konsekvenser af at bygge i lavenergiklasse 1 frem for klasse 2.

Det er vanskeligt at give en generel tommelfingerregel for, hvor meget dyrere bygningerne bliver at opføre. Erfaringerne fra opførelsen af et socialt døgntilbud fra Århus Kommune, jf. afsnit 6, viser, at det giver en umiddelbar fordyrelse af byggeriet på 14 pct., som dog efterfølgende tjenes hjem ved et mindre energiforbrug.

Der er således som udgangspunkt tale om en god forretning på langt sigt – både for miljøet og kommunekassen. Mange steder er besparelspotentialt for slutbrugerne dog begrænset af fjernvarmeselskabernes tarifpolitik, når en stor del af regningen er et fast bidrag og uafhængigt af bygningens forbrug.

Dansk Byggeri anslår forsigtigt, at man i gennemsnit kan regne med, at prisen på nybyggeri vil stige med ca. 20 pct., hvis der stilles krav om lavenergiklasse 1. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at de individuelle forhold fra sag til sag giver store variationer. Det skyldes dels, at en sænkning af energirammen kan opnås på mange forskellige måder, der også varierer i pris fra byggeri til byggeri (fx installation af vedvarende energikilder, bedre klimaskærm, valg af energieffektive installationer), dels at meromkostningerne pr. m<sup>2</sup> afhænger af bygningens størrelse, grundens beliggenhed m.m.

### **2.1.2 Investeringer i klimatilpasninger**

Danmark vil i de kommende mange år opleve mere nedbør, kraftigere storme og varmere somre. Det vil stille større krav til kommunernes vandafledning, ligesom det vil stille større krav til bygningernes og vejenes beskaffenhed. I boksen fremgår DMI's vurdering af klimaforandringerne betydning i Danmark frem mod år 2100.

- En stigning i den årlige middeltemperatur på 0,7-4,6° C.
- Vandstandsstigning på 0,45-1,05 m.
- En stigning i afstrømning i vandløb på 30-50 pct.
- En stigning på 20-40 pct. i antal hændelser med meget kraftig nedbør.
- En stigning i ekstreme vindhastigheder med op til 10 pct.
- Længere perioder uden nedbør i vækstsæsonen (øget tørkerisiko).

### *Bygningerne*

Kommunerne ejer mere end 40.000 bygninger og over 70 pct. af bygningsmassen er fra før 1980. En stor del af bygningerne er udført uden hensyntagen til klimaændringerne.

Kommunernes bygninger vil inden for en række områder have behov for tilpasning til det ændrede klima. Det er særlig nødvendigt at tilpasse indeklima og fugtisolering, når der kommer mere nedbør og højere vandstand. Hvis ikke de nødvendige tilpasninger foretages, risikerer en lang række bygninger at blive udsat for skimmel og svamp.

Herudover vil der også være behov for at ændre i installationerne i bygningerne, fx køling med grundvand eller andre tiltag. De varmere somre vil således lægge et pres på udgifterne til køling og ventilation i kommunernes institutioner.

Rambøll har for KL vurderet, at det samlede investeringsbehov i kommunale bygninger affødt af de kendte klimaforandringer vil udgøre 300 mio. kr. årligt i perioden 2010-2018. Samtidig skal kommunerne tage højde for klimaændringerne, når de fremover opfører bygninger.

### *Vejene*

De øgede mængder nedbør vil øge belastningen på afvandingssystemerne til de kommunale veje. Det indebærer for det første, at der vil være et større renoveringsbehov af de eksisterende afvandingssystemer. For det andet vil klimaændringerne øge behov for afvanding i forhold til i dag.

Rambøll har foretaget en analyse for KL, hvor de skønner over det samlede klimabetingede investeringsbehov til kommunernes afvandingssystemer langs vejene. Det samlede investeringsbehov til renovering og ny anlæg skønnes til 80 mio. kr. årligt frem til 2018. I afsnit 7 er der særskilt redegjort for det samlede investeringsbehov på det kommunale vejnet.

### *Vandafledning i byer og på land*

Kommunerne står over for store udfordringer på vandområdet. Dels vil der fremover komme mere nedbør, end vi har været vant til, dels vil stigende vandstand og mere nedbør føre til stigende grundvandsspejl, hyppigere oversvømmelser mv. Det skærper kravene til vandafledningssystemerne fremover.

Udfordringerne på vandområdet kan groft deles op i to indsatsområder. En stor del af den stigende mængde vand skal ledes bort via kloaksystemet, og resten skal ledes væk via alternative afvandingssystemer, såsom etablering af søer/vandområder/kanaler mv. Sidstnævnte er tiltag, der

især skal tænkes ind, når kommunerne fremover udarbejder planstrategier. Kloakinvesteringer behandles særskilt i afsnit 2.2.

Den enkelte kommunes behov for anlægsinvesteringer i vandafledning (ud over kloakinvesteringer) vil bl.a. afhænge af, hvorvidt kommunen ligger i et område, hvor der er risiko for oversvømmelser.

Rambøll har skønnet, at kystkommuner i gennemsnit skal investere 20-30 mio. kr. til etablering af pumpeanlæg m.m., der kan håndtere de forøgede regnmængder. De øvrige kommuner kan forvente at skulle investere for 10-20 mio. kr. Antages disse investeringer at fordele sig jævnt frem til 2040, vil de årlige investeringer udgøre omkring 70 mio. kr.

Hertil kommer et yderligere behov for investeringer i alternative afvandingssystemer, som er vanskelige at opføre for kommunerne under ét. Det skyldes, at investeringsomfanget i høj grad afhænger af de specifikke, lokale forhold.

Opsummeret er der tale om et samlet skønnet investeringsbehov til klimatilpasninger (ekskl. kloakinvesteringer) på ca. 450 mio. kr. årligt. Disse fordeler sig med 300 mio. kr. til bygninger, 80 mio. kr. til bedre afvanding på vejene og 70 mio. kr. til bedre vandafledning i byer og på land.

De 450 mio. kr. er noget højere end de 200-300 mio. kr., der er kommunernes skøn for investeringsbehovet, jf. tabel 2.1. Imidlertid har mange kommuner angivet, at de ikke på nuværende tidspunkt har udarbejdet konkrete investeringsplaner på området. På den baggrund vurderes de 450 mio. kr. at være et mere retvisende tal for det årlige investeringsbehov frem til 2018.

## **2.2 Kloakker**

Uanset hvor meget kommunerne investerer i alternative vandafledningssystemer, vil der være behov for betydelige investeringer i kloaknettet. Der er ca. 67.000 km kloakledning i Danmark, og der udledes omkring 800 mio. m<sup>3</sup> vand om året.

Det skønnes, at op mod 20 pct. af det nuværende kloaknet skal renoveres eller fornys inden for kort tid. Værdien af det danske kloaknet er skønnet til ca. 100 mia. kr. Imidlertid har Rambøll skønnet, at kloaknetets værdi er faldet med 32 mia. kr. siden år 2002.

Herudover vil stigende mængder nedbør stille endnu større krav til kloakernes evne til at lede vandet bort hurtigt og effektivt. Det skønnes

derfor, at kloakkernes kapacitet skal forøges med 30 pct., hvis de skal kunne modstå de stigende regnmængder.

Udfordringerne på kloakområdet kan løses på flere forskellige måder. En mulighed er at øge kapaciteten ved at udvide rørene. En anden mulighed er at reducere belastningen af kloaknettet ved at etablere underjordiske kanaler eller bassiner, hvori regnvandet kan tilbageholdes.

Rambøll har tidligere opgjort det investeringsbehov, der er nødvendigt for at klargøre det danske kloaknet til klimaudviklingen. Såfremt der alene skal foretages en opdatering af kloaknettet uden at tage hensyn til klimaændringer, skønnes det årlige investeringsbehov at udgøre 2,2 mia. kr.

Både Miljøstyrelsen og Rambøll har lavet undersøgelser af, hvad der yderligere kræves, hvis kloaknettet skal tage højde for klimaændringerne. Rambøll skønner, at investeringerne i så fald skal øges med yderligere 490 mio. kr. årligt.

En del af dette yderligere investeringsbehov kan, som tidligere nævnt, anvendes på andre vandafledningstiltag, således at en del af investeringerne bruges på kloaknettet, mens resten bruges på kanaler, søer mv.

### **2.3 Vand- og naturplaner**

Der skal træffes nogle meget væsentlige beslutninger på vand- og naturområdet, hvor der over de næste år skal investeres massivt i kvalitetsforbedringer.

Alene på vandområdet forventes indsatsen at koste mellem 4 og 7 mia. kr. frem til 2015. En stor del af pengene må forventes at skulle bruges til konkrete projekter til forbedring af vand- og naturkvalitet, som kommunerne skal stå for. Der er således tale om folketingsbeslutninger med stor betydning for kommunerne.

KL har tilkendegivet, at der bør være åbenhed omkring de statslige beslutninger. KL ønsker dels, at der snarest muligt bliver truffet beslutning om den grundlæggende finansieringsmodel, dels at der lægges en række væsentlige principper til grund, når modellen lægges fast. KL mener, at en række principper skal ligge til grund for modellerne, bl.a.

- at forurenere skal betale
- at kommunerne skal have fuld økonomisk kompensation
- at kommunerne har behov for effektive virkemidler.

Vand- og naturplanerne er blevet forsinkede, og det er derfor ikke muligt på det foreliggende grundlag at foretage en konkret vurdering af de investeringsmæssige konsekvenser for kommunerne. Derfor er der heller ikke indregnet noget skøn for investeringerne hertil i den samlede investeringsplan.

Men det er KL's klare forventning, at i det omfang de statslige vand- og naturplaner skaber nye investeringsforpligtelser for kommunerne, skal der følge anlægsramme og finansiering med fra statens side.

I økonomiaftalen for 2009 indgår således også følgende: "På baggrund af en af regeringen fremlagt procesplan vil parterne, før udkast til vand- og naturplaner sendes i høring hos de berørte myndigheder, drøfte styringsmodellen, herunder finansiering og principper for kompensation af kommunerne."

## 3. Dagtilbudsområdet

### Hovedkonklusioner

Samlet investeringsbehov:

- Frem til 2013 kan kommunernes samlede investeringsbehov på dagtilbudsområdet opgøres til godt 1,6 mia. kr. årligt. Det er på niveau med det forventede investeringsomfang i 2009, men er ca. 0,7 mia. kr. højere end gennemsnittet af de foregående år.

Vedligeholdelsesbehov (afsnit 3.1):

- Det årlige vedligeholdelsesbehov på anlægssiden vurderes i perioden 2010-2013 at udgøre ca. 440 mio. kr. Det er dobbelt så meget, som kommunerne i 2009 har afsat til vedligeholdelse.

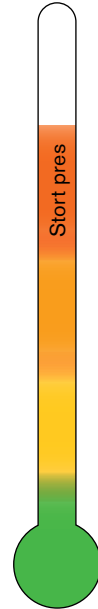
Behov for udbygning og tilpasning (afsnit 3.2):

- Det fremadrettede investeringsbehov til udbygning og tilpasning på området kan opgøres til godt 1,2 mia. kr. i årene 2010-2013.
- Det er ca. 300 mio. kr. lavere end det historisk høje investeringsomfang i 2009, der skyldes ekstraordinære investeringer i forbindelse med etableringen af de obligatoriske madordninger fra 1. januar 2010.

Dagtilbudsområdet omfatter vuggestuer, børnehaver, integrerede daginstitutioner, fritidshjem, klubber samt skolefritidsordninger.

Investeringsbehovet varierer i disse år betydeligt blandt kommunerne, idet nogle kommuner oplever en pæn vækst i børnetallet, mens andre kommuner omvendt har et fald – nogle steder et betydeligt fald – i antallet af børn i den pasningskrævende alder. For førstnævnte kommuner handler investeringerne primært om at etablere nye institutioner, mens det for den sidste gruppe af kommuner handler om at tilpasse kapaciteten på typisk færre og større institutioner.

Kommunerne vurderer, at investeringerne på dagtilbudsområdet i 2009 vil udgøre godt 1,6 mia. kr. Dette niveau er markant højere end de tidligere år, hvor investeringerne på området har ligget omkring 1 mia. kr. årligt.



- Stort behov for forebyggelse/tilpasning
- Noget behov for vedligehold

Det hænger i høj grad sammen med, at det i finansloven 2008 blev aftalt, at kommunerne senest pr. 1. januar 2010 skal tilbyde et dagligt frokostmåltid til *samtlig*e førskolebørn i daginstitutionerne. Kommunerne har dog frivilligt fra 1. januar 2009 kunne tilbyde madordningerne.

Imidlertid er det kun en enkelt kommune, der på nuværende tidspunkt er i stand til at tilbyde madordninger til samtlige førskolebørn. Alle andre kommuner har behov for yderligere investeringer enten i form af ombygninger, renoveringer eller etablering af køkkener for at blive klar til 1. januar 2010.

Nogle kommuner har afholdt de fulde udgifter i 2009, hvor andre i første omgang etablerer anretterkøkkener for så senere at udbygge til et produktionskøkken.

Kommunerne har vurderet, at det årlige anlægsinvesteringsbehov i perioden 2010 til 2013 vil udgøre omtrent samme niveau som for 2009, tabel 3.1, dvs. knap 1,7 mia. kr.

<b>Tabel 3.1 Fremadrettet investeringsbehov</b>		
Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt investeringsbehov	1.646	1.245

I den efterfølgende periode 2014-2018 vurderes det forventede årlige investeringsbehov at falde til ca. 1,25 mia. kr.

Faldet i investeringsprofilen skyldes primært, at kommunerne vurderer, at behovet for udbygning og tilpasning falder i denne periode. Dette forudsætter i sagens natur, at kommunerne i årene forinden (2010-2013) har fået mulighed for at realisere de nødvendige investeringer.

### **3.1 Behov for vedligeholdelse**

I dette kapitel beskrives kommunernes fremadrettede vedligeholdelsesbehov på dagtilbudsområdet med udgangspunkt i budget 2009. Vedligeholdelsesbehovet opdeles på ordinær (indvendig og udvendig) vedligeholdelse samt genoprettende vedligehold.

#### **3.1.1 Afsatte midler i budget 2009**

Kommunerne har samlet set afsat knap 560 mio. kr. til vedligeholdelse af dagtilbudsområdet, jf. tabel 3.2.

**Tabel 3.2 Afsatte midler til vedligeholdelse**

Mio. kr.	I alt	Indvendig	Udvendig	Genoprettende
Drift	336	183	153	-
Anlæg	222	54	39	130
<b>I alt</b>	<b>559</b>	<b>236</b>	<b>193</b>	<b>130</b>

Det bemærkes, at ca. 60 pct. af vedligeholdelsesbudgettet ligger på driften, og i mange tilfælde indgår som en del af den enkelte institutions budget. Herudover går 25 pct. af vedligeholdelsesbudgettet til genoprettende vedligehold.

### 3.1.2 Behov for vedligeholdelse

Fire ud af fem kommuner angiver, at de afsatte midler i budget 2009 til vedligeholdelse – set ud fra en totaløkonomisk betragtning – ikke er tilstrækkelige.

Som det fremgår af tabel 3.3, vurderes det samlede vedligeholdelsesbehov i 2009 at udgøre knap 1,2 mia. kr. Det er dobbelt så meget, som der er afsat i budgettet.

Det stemmer godt overens med en særskilt undersøgelse, som COWI har foretaget for KL af vedligeholdelseefterslæbet på dagtilbudsområdet. Her er det samlede efterslæb i 2009 opgjort til ca. 500 mio. kr.

**Tabel 3.3 Behov for vedligeholdelse i 2009**

Mio. kr.	I alt	Indvendig	Udvendig	Genoprettende
Drift	641	377	264	-
Anlæg	520	110	68	342
<b>I alt</b>	<b>1.161</b>	<b>487</b>	<b>332</b>	<b>342</b>

Særligt behovet for genoprettende vedligehold er stort, idet behovet er næsten tre gange større end det afsatte budgetbeløb.

### 3.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018

Kommunerne er endvidere blevet bedt om at vurdere deres fremadrettede vedligeholdelsesbehov på dagtilbudsområdet. Her er der alene spurgt til anlægsinvesteringer. Det betyder, at indvendig og udvendig vedligeholdelse, der finansieres over driften, ikke indgår i det følgende.

På landsplan vurderes det årlige vedligeholdelsesbehov på anlægssiden at udgøre knap 440 mio. kr. i perioden 2010-2013, jf. tabel 3.4.



**Tabel 3.4 Fremadrettet behov for vedligeholdelse**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt vedligeholdelsesbehov	438	291

Det svarer til et løft i bruttoanlægsudgifterne på 215 mio. kr. i forhold til, hvad der indgår i budget 2009. Det kan således konstateres, at de afsatte midler i budgettet ligger væsentligt under det faktiske vedligeholdelsesbehov de kommende år.

For årene 2014-2018 har kommunerne skønsmæssigt opgjort vedligeholdelsesbehovet til knap 300 mio. kr. om året.

### 3.2 Behov for udbygning og tilpasning

I det følgende vurderes kommunernes behov for udbygning og tilpasning på området frem til 2018. Der tages udgangspunkt i kommunernes budget 2009.

Udbygnings- og tilpasningsbehovet omfatter bl.a. tilpasning af den eksisterende bygningsmasse til nye opgaver, regler og krav såsom etablering af køkkenordninger samt tilpasning af kapaciteten til den demografiske udvikling med et faldende antal børn.

#### 3.2.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunerne har under ét budgetteret med knap 1,5 mia. kr. til udbygning og tilpasning på dagtilbudsområdet, jf. tabel 3.5.

**Tabel 3.5 Afsatte midler til udbygning og tilpasning**

Mio. kr.	I alt	Tilpasning til nye krav, regler og ønsker	Nybyggeri og køb af anlægsaktiver	Andet
Anlægsudgifter	1.499	408	1.037	55

Heraf er der afsat ca. 400 mio. kr. til tilpasning til nye krav, regler og ønsker. En meget stor del af dette beløb går til etablering af køkkener i forbindelse med de obligatoriske madordninger. Ordningen indebærer, at alle daginstitutioner skal have et godkendt køkken at producere maden i eller alternativt have et godkendt anretterkøkken.

### **Etablering af køkkenfaciliteter i Rudersdal Kommune**

Rudersdal Kommune har 2.100 børn, der på nuværende tidspunkt ikke er omfattet af den kommende obligatoriske madordning. Institutionernes køkkener p.t. er af meget forskellig kvalitet, varierende fra moderne produktionskøkkener, som kan producere maden til de nuværende vuggestuebørn og fremover til børnehalebørn, til køkkener, der alene kan fungere som te-køkkener for de ansatte. Det er således et forskelligt behov for etablering og renovering af institutionernes køkkener, ligesom at det ikke er muligt i alle institutionerne at have egenproduktionen.

Rudersdal Kommune har valgt at prioritere etablering af madordningen i følgende rækkefølge:

- Egenproduktion samlet på et eller få produktionssteder inden for den kommunale institution som produktion eller samproduktion
- Levering fra naboinstitution, skole eller plejehjem
- Levering fra ekstern leverandør.

Rudersdal Kommune anslår, at disse tiltag samlet set kræver anlægsinvesteringer på 7 mio. kr.

Herudover har kommunerne i 2009 afsat godt 1 mia. kr. til nybyggeri og køb af anlægsaktiver. Det kan ikke udelukkes, at der i dette beløb også indgår anlægsprojekter, der er relateret til de obligatoriske madordninger.

### **COWI analyse af investeringsomfang til etablering af køkkenfaciliteter**

COWI har på baggrund af en stikprøveundersøgelse blandt udvalgte kommuner foretaget en opregning til landsplan af de forventede anlægsinvesteringer til etablering af køkkenfaciliteter i forbindelse med obligatoriske madordninger.

I undersøgelsen vurderes anlægsinvesteringerne at beløbe sig til knap 1 mia. kr. for kommunerne under ét. Heraf fordeler investeringerne sig med godt 80 pct. til etablering af produktionskøkkener, 18 pct. til anretterkøkkener samt de resterende 0,3 pct. til kølekapacitet.

Undersøgelsen viser også, at over halvdelen af kommunerne planlægger, at madproduktionen skal foregå ude på den enkelte institution. Godt 10 pct. forventer, at madproduktionen skal ske centralt i et storkøkken. Endelig forventer omkring 1/3 af kommunerne at få maden leveret udefra af ekstern producent.

### 3.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018

Kommunerne under ét har angivet, at deres fremadrettede behov for udbygning og tilpasning udgør ca. 1,2 mia. kr. årligt i perioden 2010-2013, jf. tabel 3.6.

Behovet er således lavere end i 2009, hvor kommunerne skal afholde ekstraordinære investeringer til etablering af køkkenfaciliteter. Til gengæld er det stadig betydeligt højere end de senere års anlægsinvesteringsomfang på dagtilbudsområdet.

<b>Tabel 3.6 Fremadrettet behov for udbygning og tilpasning</b>		
Årligt investeringsbehov (mio. kr.)	2010-2013	2014-2018
Struktur- og demografibetinget	882	635
Klima og energibetinget	103	86
Øvrigt investeringsbehov	223	233
<b>I alt</b>	<b>1.208</b>	<b>954</b>

Knap 900 mio. kr. eller ca. 73 pct. af investeringsbehovet i årene 2010-2013 vurderes at vedrøre struktur- og demografibetingede anlægsprojekter. De resterende investeringer fordeler sig med ca. 100 mio. kr. til klima- og energiinvesteringer samt ca. 225 mio. kr. til øvrige investeringer. Øvrige investeringer omfatter bl.a. modernisering af eksisterende daginstitutioner.

Herudover har kommunerne givet en skønsmæssig vurdering af behovet for udbygning og tilpasning i perioden 2014-2018. Her er investeringsbehovet opgjort til knap 1 mia. kr. årligt, hvilket skyldes et lavere behov for struktur- og demografibetingede investeringer.

COWI har lavet en undersøgelse af kommunernes aktuelle overvejelser vedrørende fysiske sammenlægninger med henblik på at opnå faglige og økonomiske stordriftsfordele. Undersøgelsen viser, at 13 pct. af kommunerne har konkrete planer om at sammenlægge institutioner på dagtilbudsområdet.

Endelig har kommunerne et stort behov for at modernisere daginstitutionerne, således at de lever op til de krav og forventninger, der stilles til institutionernes miljø og funktionalitet anno 2009. Mange institutioner døjer fx fortsat med dårligt indeklima, jf. boks med COWI-analyse.

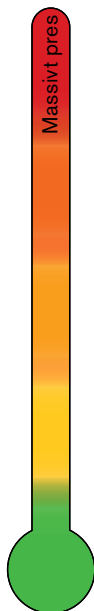
#### **COWI analyse af funktionsoptimering**

COWI har for KL udarbejdet en undersøgelse af daginstitutionernes funktionalitet. Undersøgelsen dækker kommunale institutioner med knap 60.000 børn.

Undersøgelsen viser bl.a., at 20 pct. af daginstitutionerne har problemer med dårligt indeklima, og at 11 pct. af daginstitutionerne har problemer med dårlig akustik.

Kilde: COWI analyse, april 2009

## 4. Folkeskoleområdet



- Massivt vedligeholdelsefterslæb
- Stort behov for udbygning/tilpasning

### Hovedkonklusioner

Samlet investeringsbehov:

- Frem til 2013 kan kommunernes samlede investeringsbehov på folkeskoleområdet opgøres til knap 5 mia. kr. årligt. Det er ca. 2 mia. kr. højere end det forventede investeringsniveau i 2009.

Vedligeholdelsesbehov (afsnit 4.1):

- Det årlige vedligeholdelsesbehov på anlægssiden vurderes i perioden 2010-2013 at udgøre godt 1,7 mia. kr. årligt. Det er ca. 700 mio. kr. mere, end kommunerne har afsat til vedligeholdelse i 2009.

Behov for udbygning og tilpasning (afsnit 4.2):

- Det fremadrettede investeringsbehov til udbygning og tilpasning på området kan opgøres til godt 3,2 mia. kr. årligt frem til 2013.
- Det er ca. 1,2 mia. kr. højere end investeringsomfanget i 2009.

Folkeskoleområdet omfatter bl.a. folkeskoler og kommunale specialskoler. Skolefritidsordninger er ikke medtaget her, men derimod i afsnit 3 om dagtilbud.

Folkeskoleområdet er for det første karakteriseret ved, at der efter opgave- og strukturreformen fortsat er et betydeligt behov for at foretage strukturtilpasninger, ikke mindst i de sammenlagte kommuner. I hovedparten af disse kommuner er der endnu ikke taget stilling til den fremtidige skolestruktur.

Et andet karakteristikum ved området er, at de kommunale folkeskoler rent aldersmæssigt er ældre end mange af de øvrige kommunale bygninger og har et betydeligt vedligeholdelsefterslæb. Hvor 70 pct. af de kommunale bygninger generelt er opført før 1980, er der på undersøgelsesområdet tale om hele 87 pct. 37 pct. af de kommunale skoler er opført før 1960.

Et tredje karakteristikum er, at der er et betydeligt moderniseringsbehov som følge af bygningsmassens alder. Mange skolers funktionalitet harmonerer ikke med de krav og forventninger, der stilles til undervisningen i dag.

Kommunernes budgetterede anlægsinvesteringer til folkeskoleområdet udgør i 2009 ca. 3 mia. kr. Det er væsentligt mindre, end kommunerne vurderer, at der er behov for fremadrettet.

For perioden 2010-2013 vurderer kommunerne, at der er et årligt investeringsbehov på knap 5 mia. kr., jf. tabel 4.1. I forhold til kommunernes anlægsbudget i 2009 på godt 3 mia. kr. ligger det årlige investeringsbehov i perioden 2010-2013 således ca. 2 mia. kr. højere.

**Tabel 4.1 Fremadrettet investeringsbehov**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt investeringsbehov	4.959	4.105

Der er altså et betydeligt behov for at øge investeringsomfanget på folkeskoleområdet de kommende år. Som det fremgår af de følgende afsnit, skyldes det primært et massivt vedligeholdelsesefterslæb samt et stort behov for at foretage strukturbetingede investeringer de kommende år.

Kommunerne er endvidere blevet bedt om at give en skønsmæssig vurdering af investeringsbehovet i perioden 2014-2018. Her er det årlige behov opgjort til 4,1 mia. kr., hvilket er 1 mia. kr. højere end budgettet for 2009.

## 4.1 Behov for vedligeholdelse

I det følgende vurderes kommunernes fremadrettede vedligeholdelsesbehov på folkeskoleområdet med udgangspunkt i budget 2009. Vurderingen af det samlede behov omfatter såvel den indvendige som den udvendige vedligeholdelse samt behovet for genoprettende vedligehold.

### 4.1.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunerne har i budgettet for 2009 i alt afsat godt 1,6 mia. kr. til vedligeholdelse på folkeskoleområdet, jf. tabel 4.2. Af de 1,6 mia. kr. er de 600 mio. kr. afsat i driftsbudgettet – i mange tilfælde som en del af driftsrammen for den enkelte folkeskole. Det gælder dog primært den indvendige vedligeholdelse.

**Tabel 4.2 Afsatte midler til vedligeholdelse**

Mio. kr.	I alt	Indvendig vedligeholdelse	Udvendig vedligeholdelse	Genoprettende vedligehold
Drift	608	344	264	-
Anlæg	1.040	123	178	739
<b>I alt</b>	<b>1.648</b>	<b>467</b>	<b>442</b>	<b>739</b>

Godt 1 mia. kr. er afsat som egentlige anlægsinvesteringer. De vedligeholdelsesudgifter, der er afsat over anlægsbudgettet, er hovedsageligt mere omfattende vedligeholdelsesopgaver samt egentlig genoprettende vedligehold.

Som forudsætning for de afsatte beløb har hovedparten af kommunerne taget udgangspunkt i, hvad der er råd til i budgettet. Nogle kommuner har også taget udgangspunkt i et uændret anlægsniveau i forhold til sidste år.

Kun et mindretal af kommunerne har haft mulighed for at tage udgangspunkt i en mere behovsorienteret tilgang, såsom fx et fast kronebeløb pr. kvadratmeter. De afsatte midler til vedligeholdelse er således i de fleste kommuner i højere grad et udtryk for, hvad der er plads til i budgettet, end hvad de reelle behov tilsiger.

#### 4.1.2 Behov for vedligeholdelse

Kommunerne har for 2009 skønnet behovet til vedligeholdelse (indvendig og udvendig) og genoprettende vedligeholdelse til i alt 3,0 mia. kr., når både drifts- og anlægsudgifter medregnes, jf. tabel 4.3.

**Tabel 4.3 Behov for vedligeholdelse i 2009**

Mio. kr.	I alt	Indvendig vedligeholdelse	Udvendig vedligeholdelse	Genoprettende vedligehold
Drift	1.101	579	522	-
Anlæg	1.932	207	352	1.373
<b>I alt</b>	<b>3.033</b>	<b>786</b>	<b>874</b>	<b>1.373</b>

I forhold til de samlede vedligeholdelsesudgifter i 2009, der udgør 1,6 mia. kr., er behovet således hele 1,4 mia. kr. højere. Såvel de afsatte drifts- som anlægsmidler ligger markant under det skønnede vedligeholdelsesbehov.

For så vidt angår anlægsinvesteringerne, vurderer kommunerne behovet til 1,9 mia. kr., mens der kun er afsat 1 mia. kr. i budgettet. Anlægsbudgettet er derfor ca. 900 mio. kr. for lavt i forhold til det reelle behov. Den helt store forskel ligger på den genoprettende vedligeholdelse, hvor behovet er godt 600 mio. kr. højere end de budgetterede midler.

Det tyder derfor på, at der foregår en nedslidning, hvor der ud fra en totaløkonomisk betragtning afsættes for få midler til vedligeholdelse.

#### 4.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018

Kommunerne har endvidere vurderet det fremadrettede vedligeholdelsesbehov på folkeskoleområdet. Her indregnes alene de rene anlægsinvesteringer. Det betyder, at indvendig og udvendig vedligeholdelse, der finansieres over driften, ikke indgår i denne sammenhæng.

Kommunerne vurderer, at niveauet for det årlige vedligeholdelsesbehov i perioden 2010-2013 ligger på 1,7 mia. kr. og for perioden 2014-2018 på 1,4 mia. kr., jf. tabel 4.4.

**Tabel 4.4 Fremadrettet behov for vedligeholdelse**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt vedligeholdelsesbehov	1.729	1.432

Det skønnede behov for vedligeholdelse ligger således i årene 2010-2013 knap 700 mio. kr. højere end kommunernes anlægsbudgetter for 2009.

Det skal bemærkes, at det er ca. 200 mio. kr. højere end en undersøgelse, som COWI har lavet for KL om vedligeholdelseefterslæbet, jf. boks. Begge undersøgelser indikerer dog, at der er et stort behov for at afsætte flere midler til vedligeholdelse de kommende fire år.

#### **COWI's analyse af vedligeholdelseefterslæb**

COWI har for KL lavet en særskilt undersøgelse af vedligeholdelseefterslæbet på udvalgte kommunale områder. COWI har her opgjort det samlede vedligeholdelseefterslæb på folkeskoleområdet til ca. 3,3 mia. kr.

Skal efterslæbet på skoleområdet afvikles over de kommende 4 år, vurderer COWI, at kommunernes vedligeholdelsesbudgetter bør hæves med knap 500 mio. kr. om året.

Kilde: COWI analyse, april 2009



For så vidt angår årene 2014-18, ligger vedligeholdelsesbehovet ca. 400 mio. kr. højere i 2014-18 end budget 2009. Det lidt lavere behov i disse år end i den foregående periode forudsætter dog, at den genoprettende vedligehold bliver igangsat på kort sigt. Sker det ikke, må vedligeholdelsen på lang sigt forventes at stige. Flere kommuner har således fremhævet, at behovet for vedligehold minimeres i takt med, at ejendomme genoprettes og efterfølgende kun skal holdes ved lige via ordinære vedligeholdelsesinvesteringer.

Enkelte kommuner har konkret fremhævet, at der er afsat beløb til genoprettende vedligehold til afhjælpning af skimmelsvamp. Sker dette ikke, bliver udgifterne højere på længere sigt.

### **Vedligeholdelsesbehov i Gribskov Kommune**

Gribskov Kommune har gennem mange år haft et efterslæb på bygningsvedligeholdelse. Behovet på skoleområdet er vurderet med afsæt i en systematisk gennemgang af bygningerne, som opdateres årligt ved bygningssyn af kommunens egne teknikere.

De aktuelle behov for bygningsvedligeholdelse registreres i en database på et overordnet bygningsdelniveau. Alle aktiviteter klassificeres og prioriteres i forhold til de aktuelle vurderinger af restlevetid. Konkret kan aktiviteterne opdeles i nogle fokusemner, som tillige indgår i en politisk prioritering:

- Opretning, som primært omfatter renovering af tage, udskiftning af vinduer og døre, opgradering af nedslidte tekniske installationer samt renovering af udvalgte gulve
- Terrænopretning (tilgængelighed og sikkerhed). Til trods for løbende renhold og pleje må der flere steder konstateres et behov for terrænopretning. Det kan være aktuelt ved mindre skader på de interne kloaker og dræningssystemer på ejendommene
- Renovering af faglokaler samt køkken- og kantinefaciliteter
- Myndighedsforhold/påbud
- Energimærkning/EMO samt gennemførelse af energibesparende foranstaltninger.

Ved behovsanalysen kortlægges aktiviteterne typisk ud fra behovet kendt fra den daglige drift og vedligehold af indvendige flader, maling og mindre udskiftninger, samt serviceaftaler på de tekniske anlæg. Tilsvarende for drift og vedligehold af klimaskærmen og udearealer/terræn. Hertil kommer aktiviteter som en konsekvens af renoveringsbehov, hvilket typisk er nedslidte bygningsdele, større udskiftninger og opretning.

## 4.2 Behov for udbygning og tilpasning

I det følgende vurderes kommunernes behov for udbygning og tilpasning på folkeskoleområdet. Der tages udgangspunkt i kommunernes budget 2009.

Udbygnings- og tilpasningsbehovet omfatter bl.a. tilpasning af den eksisterende bygningsmasse til nye opgaver, regler og krav samt strukturtilpasninger.

### 4.2.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunernes anlægsniveau i budget 2009 til udbygning og tilpasning ligger på 2 mia. kr. Det dækker over udgifter i forbindelse med tilpasning til nye krav, regler og ønsker på knap 1 mia. kr., nybyggeri og køb af anlægsaktiver på knap 900 mio. kr. samt andre aktiviteter for godt 100 mio. kr.

**Tabel 4.5 Afsatte midler til udbygning og tilpasning**

Mio. kr.	I alt	Tilpasning til nye krav, regler og ønsker	Nybyggeri og køb af anlægsaktiver	Andet
Anlæg	2.009	997	890	122

### 4.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018

Behovet for udbygning og tilpasning i perioden 2010-2013 vurderes af kommunerne til samlet set godt 3,2 mia. kr. årligt. Det er ca. 1,2 mia. kr. højere end niveauet i 2009. Der er således også behov for at hæve investeringsniveauet til udbygning og tilpasning de kommende år.

For tidsperioden 2010-2018 vurderes behovet til knap 2,7 mia. kr. årligt, hvilket er 0,7 mia. kr. højere end niveauet i 2009.

De bagvedliggende forhold, der ligger til grund for behovsvurderingen, fremgår af tabel 4.6.

**Tabel 4.6 Fremadrettet behov for udbygning og tilpasning**

Årligt investeringsbehov (mio. kr.)	2010-2013	2014-2018
Struktur- og demografibetinget	2.263	1.826
Energi- og klimabetinget	321	299
Øvrigt investeringsbehov	646	549
<b>I alt</b>	<b>3.229</b>	<b>2.674</b>

For både perioden 2010-2013 og 2014-2018 udgør de struktur- og demografibetingede investeringer langt den største del med hhv. 2,3 mia. kr. og 1,8 mia. kr. Dette er ikke overraskende, da kommunerne står over for en stor udfordring i form af at tilpasse skolestrukturen til nye kommunegrænser. I 2008 havde en gennemsnitsfolkeskole 370 elever på landsplan. I de 66 "nye" kommuner, der var en sammenlægning af to eller flere tidligere kommuner, udgjorde gennemsnitsstørrelsen 333, mens gennemsnitsskolen i de resterende 32 ikke-sammenlagte kommuner var på 464 elever. Det viser, at der fortsat er et betydeligt potentiale for tilpasning af skolestrukturen.

Herudover indebærer den demografiske udvikling store ændringer i elevtallet. Elevtallet har på landsplan været stigende frem til 2008/09, hvor efter landsprognosen viser, at elevtallet vil være svagt faldende i mange år ud i fremtiden.

De struktur- og demografibetingede investeringer vurderes af kommunerne til hovedsageligt at ligge i tidsperioden 2010-2013. Det kan hænge sammen med, at mange af de nødvendige tilpasninger – bl.a. i form af skolesammenlægninger i kølvandet på opgave- og strukturreformen – forudsættes afholdt i denne tidsperiode. En alternativ forklaring kan være, at kommunerne ikke har en så langsigtet planlægningshorisont, at de har mulighed for at give et fyldestgørende skøn for investeringsniveauet i tiden op til 2018.

I forbindelse med både renovering og nybyggeri skal der også tages højde for energibesparende foranstaltninger og klimahensyn. Her skønner kommunerne konkret, at niveauet vil ligge på omkring 300 mio. kr. årligt i perioderne 2010-2013 og 2014-2018.

Endelig er det værd at bemærke, at kommunerne vurderer, at der er et behov for øvrige anlægsinvesteringer på 550-650 mio. kr. årligt frem til 2018. Disse investeringer omfatter investeringer i forbedringer af eksisterende folkeskoler.

Der er således et betydeligt behov for at modernisere folkeskoler af ældre dato, således at de lever op til de krav og forventninger, der stilles til skolernes undervisningsmiljø og funktionalitet i dagens Danmark, jf. boks med COWI-analyse. COWI anslår forsigtigt, at det samlede investeringsbehov til funktionsoptimering udgør i størrelsesordenen 5 mia. kr. Afholdes disse investeringsudgifter over en 10-årig periode, svarer det ret præcist til, hvad kommunerne har angivet investeringsbehovet til under "øvrige investeringer".

### **COWI analyse af funktionsoptimering på folkeskoleområdet**

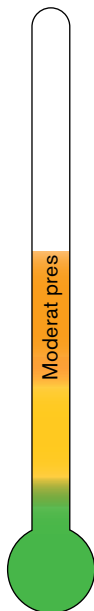
COWI har for KL udarbejdet en analyse af behovet for at løfte folkeskolernes funktionalitet, herunder indeklimaet og/eller undervisningsmiljøet. Analysen er baseret på en stikprøveundersøgelse i et mindre antal kommuner og er derfor forbundet med nogen usikkerhed.

På godt 70 pct. af folkeskolerne vurderes der at være problemer med funktionaliteten. Disse fordeler sig på følgende typer: Knap 1/3 af skolerne, der har problemer med indeklimaet, en anden 1/3 af skolerne, der har problemer med akustikken eller lysforholdene og endelig en sidste 1/3, hvor problemerne primært vedrører faglokalerne funktionalitet.

COWI anslår forsigtigt, at de samlede anlægsinvesteringer til funktionsoptimering på folkeskoleområdet vil udgøre ca. 5 mia. kr.

Kilde: COWI analyse, april 2009

## 5. Ældreområdet



- Moderat vedligeholdelseefterslæb
- Behov for tilpasning

### Hovedkonklusioner

Samlet investeringsbehov:

- Frem til 2013 kan kommunernes samlede investeringsbehov på ældreområdet opgøres til godt 1,1 mia. kr. årligt. Det er knap 400 mio. kr. højere end det forventede investeringsniveau i 2009.

Vedligeholdelsesbehov (afsnit 5.1):

- Det årlige vedligeholdelsesbehov på anlægssiden vurderes i perioden 2010-2013 at udgøre godt 230 mio. kr. Det er mere end tre gange så meget, som kommunerne har afsat til vedligeholdelse i 2009.

Behov for udbygning og tilpasning (afsnit 5.2):

- Det fremadrettede investeringsbehov til udbygning og tilpasning på området kan opgøres til knap 900 mio. kr. årligt frem til 2013.
- Det er godt 200 mio. kr. højere end investeringsomfanget i 2009.

Ældreområdet omfatter pleje og omsorg, forebyggende indsatser samt boliger og hjælpemidler til personer over 67 år. De kommunalt finansierede anlægsinvesteringer på området vedrører eksempelvis nybyggeri og ombygning af plejehjem samt servicearealer tilknyttet plejeboliger.

Til gengæld holdes ældreboliger i denne sammenhæng udenfor, da anlægsinvesteringer i forbindelse med ældreboliger primært finansieres af lejerne og af staten i henhold til lov om almene boliger. Ud over det kommunale grundkapitalindskud finansieres de almene boliger således af lejerne gennem beboerindskud og husleje og af staten gennem ydelsestøtte til realkreditlånene. Samtidig indgår ældreboliger ikke som en del af det bruttoanlægsniveau, der fastsættes ved økonomaftalerne.

Med denne afgrænsning er kommunernes budgetterede anlægsniveau i 2009 på 752 mio. kr.

Kommunerne har skønnet over investeringsbehovet på ældreområdet i de kommende år. Det fremgår af tabel 5.1, at kommunerne i tidsperioden 2010-2013 vil have et behov på godt 1,1 mia. kr. Det svarer til et løft i investeringsniveauet på knap 400 mio. kr. i forhold til budget 2009. Kom-

munerne vil altså i de kommende år have behov for at øge investeringsniveauet på ældreområdet.

**Tabel 5.1 Fremadrettet investeringsbehov**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt investeringsbehov	1.131	882

Det forventede årlige investeringsniveau i perioden 2014-2018 udgør til gengæld knap 900 mio. kr. Det er lidt mindre end det årlige behov fra 2010-2013, men dog over det budgetterede investeringsniveau i 2009.

Det kan enten skyldes, at det højere niveau i tidsperioden 2010-2013 vil kunne bringe bygningsmassen op på et tidssvarende kvalitetsniveau, hvilket reducerer det fremadrettede investeringsbehov. En anden forklaring er, at kommunerne ikke har en så langsigtet detaljeret planlægning, at de har mulighed for at give et fyldestgørende skøn for investeringsniveauet i tiden op til 2018.

### **Kommunale ældreboliger**

Investeringsbehovet i kommunale ældreboliger er ikke medtaget i denne investeringsanalyse. Det skal imidlertid bemærkes, at der er et betydeligt pres på at få bygget flere ældreboliger. Dette pres har dels sin årsag i den demografiske udvikling, dels i den plejeboliggaranti, som regeringen har besluttet med virkning fra 1. januar 2009. Ifølge Socialministeriets rapport "Den almene boligsektors fremtid" fra 2006 vil der frem mod 2030 være behov for nybyggeri af 3.000 ældreboliger årligt.

En række kommuner har imidlertid ikke mulighed for at bygge almene boliger, herunder ældreboliger, da maksimumbeløbet er for lavt. Med maksimumbeløbet sætter staten en overgrænse for, hvad det må koste pr. m<sup>2</sup> at bygge nye almene boliger, og det beløb rummer både prisen på grunden og prisen på selve byggeriet.

Den 26. marts 2009 indgik regeringen, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre et boligforlig, hvor maksimumbeløbet blev hævet med 6 pct. i nogle udvalgte kommuner. Dette udspil vil dog næppe være tilstrækkeligt til at løse problemerne.

## 5.1 Behov for vedligeholdelse

I det følgende vurderes kommunernes fremadrettede vedligeholdelsesbehov på ældreområdet med udgangspunkt i budget 2009. Vurderingen af det samlede behov omfatter såvel den indvendige som den udvendige vedligeholdelse samt behovet for genoprettende vedligehold.

### 5.1.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunerne har i budgettet for 2009 i alt afsat 315 mio. kr. til vedligeholdelse på ældreområdet. Af de 315 mio. kr. er de 242 mio. kr. imidlertid afsat over driftsbudgettet, mens kun 73 mio. kr. er afsat som egentlige anlægsudgifter. De vedligeholdelsesudgifter, som er afsat over anlægsbudgettet, er hovedsageligt mere omfattende vedligeholdelsesopgaver såsom genoprettende vedligehold.

<b>Tabel 5.2 Afsatte midler til vedligeholdelse</b>				
Mio. kr.	I alt	Indvendig	Udvendig	Genoprettende
Drift	242	129	113	-
Anlæg	73	14	21	38
<b>I alt</b>	<b>315</b>	<b>144</b>	<b>133</b>	<b>38</b>

Som forudsætning for de afsatte beløb har hovedparten af kommunerne taget udgangspunkt i, hvad der er råd til i budgettet. Nogle kommuner har også taget udgangspunkt i et uændret anlægsniveau i forhold til sidste år. Kun et mindretal af kommunerne har haft mulighed for at tage udgangspunkt i en mere behovsorienteret tilgang, såsom fx et fast kronebeløb pr. kvadratmeter. Meget tyder derfor på, at de afsatte vedligeholdelsesmidler i højere grad er udtryk for, hvad der er plads til i budgettet, frem for det reelle behov.

### 5.1.2 Behov for vedligeholdelse

Kommunerne har også haft mulighed for at skønne det reelle behov for vedligeholdelse i 2009.

På tværs af alle områder finder 74 af de 91 deltagende kommuner, at der ikke har været afsat tilstrækkeligt med midler til vedligeholdelse i budget 2009. Det gælder også, når kommunerne vurderer vedligeholdelsesbehovet ud fra en totaløkonomisk betragtning, der ville indebære et væsentligt højere beløb til vedligeholdelse end det faktisk afsatte.

**Tabel 5.3 Behov for vedligeholdelse i 2009**

Mio. kr.	I alt	Indvendig	Udvendig	Genoprettende
Drift	417	209	208	-
Anlæg	212	23	39	150
<b>I alt</b>	<b>629</b>	<b>233</b>	<b>247</b>	<b>150</b>

Det samlede behov vurderes til at være knap 630 mio. kr., hvilket er det dobbelte af de afsatte midler. Både de afsatte drifts- og anlægsmidler ligger væsentligt under vedligeholdelsesbehovet. Specifikt angående de rene anlægsinvesteringer, vurderes behovet til 212 mio. kr., mens der er kun er afsat 73 mio. kr. i budgettet. Anlægsbudgettet for 2009 er derfor knap 140 mio. kr. for lavt i forhold til det reelle behov.

Den helt store forskel ligger på den genoprettende vedligeholdelse, hvor behovet er 150 mio. kr., mens der alene er afsat knap 40 mio. kr. Der foregår således en nedslidning, hvor der ud fra en totaløkonomisk betragtning afsættes for få midler til vedligeholdelse.

### 5.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018

Kommunerne er endvidere blevet bedt om at vurdere deres fremadrettede vedligeholdelsesbehov på ældreområdet. Her er der alene spurgt til anlægsinvesteringer. Det betyder, at indvendig og udvendig vedligeholdelse, der finansieres over driften, ikke indgår i denne sammenhæng.

**Tabel 5.4 Fremadrettet behov for vedligeholdelse**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt investeringsbehov	233	161

Det gennemsnitlige årlige investeringsbehov til vedligeholdelse i perioden fra 2010 til 2013 vurderes til godt 230 mio. kr., hvilket er et lidt højere niveau end det skønnede behov for 2009. Og mere end tre gange så meget, som kommunerne har afsat til vedligeholdelse i 2009. Der er således også fremadrettet et stort behov for at øge investeringsniveauet til vedligeholdelse.

På det lidt længere sigt, i tidsperioden 2014 til 2018, er behovet på godt 160 mio. kr., hvilket er lavere end behovet på den korte tidshorizont. Det kan skyldes, at en massiv vedligeholdelsesindsats i perioden frem mod 2013 kan udbedre det opbyggede efterslæb og reducere det fremadrettede vedligeholdelsesbehov. Det skal dog bemærkes, at niveauet stadig ligger noget over de afsatte midler på godt 70 mio. kr. i budget 2009.



## 5.2 Behov for udbygning og tilpasning

I det følgende vurderes kommunernes fremadrettede behov for udbygning og tilpasning på ældreområdet. Der tages udgangspunkt i kommunernes budget 2009.

Udbygnings- og tilpasningsbehovet omfatter bl.a. tilpasning af den eksisterende bygningsmasse til nye opgaver, regler og krav samt tilpasning af kapaciteten til den demografiske udvikling med et stigende antal ældre.

### 5.2.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunerne har i budgettet for 2009 afsat knap 680 mio. kr. til udbygning og tilpasning. Dette tal dækker over et behov for tilpasning til nye krav (fx lovkrav), regler og ønsker på 240 mio. kr., nybyggeri og køb af anlægsaktiver på 390 mio. kr. og andre aktiviteter på 47 mio. kr., jf. tabel 5.5.

Tabel 5.5 Afsatte midler til udbygning og tilpasning				
Mio. kr.	I alt	Tilpasning til nye krav, regler og ønsker	Nybyggeri og køb af anlægsaktiver	Andet
Anlæg	679	240	390	47

Den største post er nybyggeri og køb af anlægsaktiver, hvilket bl.a. kan hænge sammen med plejeboliggarantien, der som tidligere nævnt trådte i kraft 1. januar 2009. Anlægsudgifter til servicearealer tilknyttet plejeboliger indgår således i opgørelsen.

### 5.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018

Det årlige behov for udbygning og tilpasning i perioden 2010-2013 vurderes af kommunerne til samlet set næsten 900 mio. kr., hvilket altså er godt 200 mio. kr. højere end det afsatte beløb i 2009. Der er således tilsyneladende behov for at hæve investeringsniveauet for udbygning og tilpasning i de kommende år.

For tidsperioden 2014-2018 vurderes det årlige behov til knap 726 mio. kr., hvilket omvendt er næsten 200 mio. kr. lavere. Dette kan som tidligere nævnt enten hænge sammen med, at kommunerne har forudsat, at de via et løft i investeringsniveauet mellem 2010 og 2013 kan foretage en stor del af de nødvendige tilpasninger. En anden forklaring er, at kommunerne ikke har en så langsigtet detaljeret planlægning, at de har kunnet give et fyldestgørende skøn for investeringsniveauet om fem år. Behovet for investeringer i tidsperioden 2014-2018 vurderes dog stadig højere end de afsatte midler i budget 2009.

De bagvedliggende forhold, der ligger til grund for behovsvurderingen, fremgår af tabel 5.6.

<b>Tabel 5.6 Fremadrettet behov for udbygning og tilpasning</b>		
Årligt investeringsbehov (mio. kr.)	2010-2013	2014-2018
Struktur- og demografibetinget	636	314
Klima- og energibetinget	72	100
Øvrigt investeringsbehov	190	103
<b>I alt</b>	<b>898</b>	<b>726</b>

Det største behov for udbygning og tilpasning kan henføres til et struktur- og demografipres. Der vil således være et stort behov for udbygning på ældreområdet de kommende år, hvor antallet af over 67-årige er stærkt stigende.

Ifølge Danmarks Statistik vil antallet af over 67-årige fra 2010 til 2018 stige med over 200.000, svarende til en stigning på ca. 30 pct. Denne demografiske udvikling vil i sammenhæng med plejeboligarantien lægge et betydeligt pres på udbygning af boligmassen på ældreområdet. Et pres, der bl.a. forstærkes af et stigende behov for midlertidige boliger som følge af tidligere udskrivelser fra sygehuse, flere og mere komplekse plejebenhov etc. Selv om denne udbygning hovedsageligt foregår via nybyggeri af ældreboliger, vil kommunerne opleve et behov for at afholde investeringer til servicearealer.

### **Om- og udbygningsplan for ældreområdet i Silkeborg**

Silkeborg Kommune har udarbejdet en om- og udbygningsplan for ældreområdet, der beskriver det nødvendige moderniserings- og udbygningsarbejde i tidsperioden 2009-2020.

Planen tager udgangspunkt i en statusbeskrivelse af de eksisterende bygninger, der er udarbejdet med bistand fra COWI A/S. Herudover tager planen højde for den demografiske udvikling, hvor antallet af ældre vil vokse markant.

Silkeborg har beregnet en udvidelse i antallet af plejeboliger over perioden på 185. De ekstra pladser udgøres dels af skærmede enheder målrettet demensramte ældre, dels almindelige plejeboliger med leve-bomiljøer som grundprincip.

På baggrund af om- og udbygningsplanen forventer kommunen samlet set i perioden 2009-2020 anlægsudgifter for ca. 680 mio. kr. Heraf udgør udgifter til servicearealer og inventar ca. 140 mio. kr.

Ud over de struktur- og demografibetingede investeringer samt øvrige investeringsbehov er klima- og energirelaterede investeringer en stigende forklaringsfaktor i forhold til kommunernes investeringsbehov på ældreområdet. Med klima- og energirelaterede investeringer tænkes bl.a. på investeringer i nedbringelse af CO<sub>2</sub>-udledningen via bedre isolering af bygninger o.l.

## 6. Det specialiserede socialområde

### Hovedkonklusioner

Samlet investeringsbehov:

- Frem til 2013 kan kommunernes samlede investeringsbehov på socialområdet opgøres til godt 750 mio. kr. årligt. Det er godt 400 mio. kr. højere end det forventede investeringsniveau i 2009.

Vedligeholdelsesbehov (afsnit 6.1):

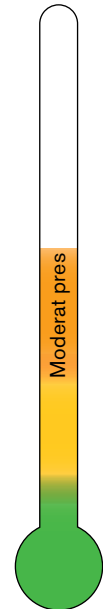
- Det årlige vedligeholdelsesbehov på anlægssiden vurderes i perioden 2010-2013 at udgøre ca. 120 mio. kr. Det er næsten tre gange så meget i forhold til de afsatte vedligeholdelsesmidler i 2009.

Behov for udbygning og tilpasning (afsnit 6.2):

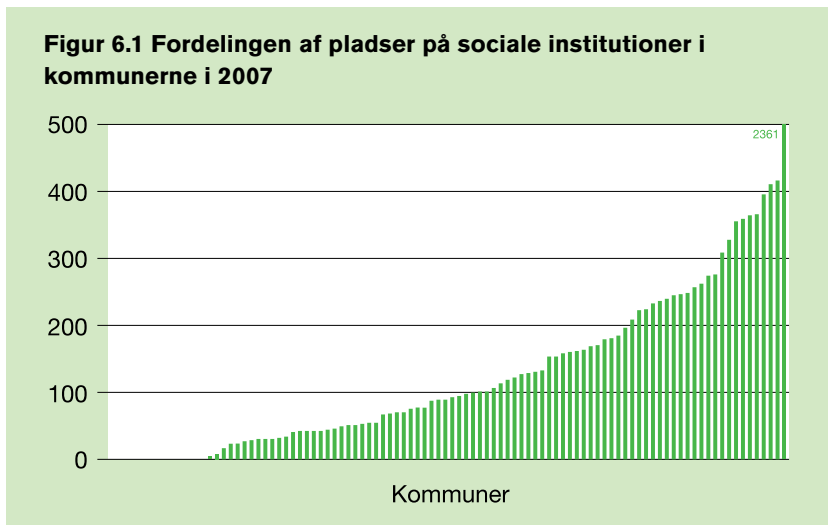
- Det fremadrettede investeringsbehov til udbygning og tilpasning på området kan opgøres til 640 mio. kr. årligt frem til 2013.
- Det er dobbelt så meget som investeringsomfanget i 2009.

Kommunerne overtog en række sociale institutioner i forbindelse med opgave- og strukturreformen i 2007. Det er således nu alene kommunerne, der har myndigheds- og finansieringsansvaret for institutioner til udsatte børn og unge, handicappede og voksne udsatte grupper.

De sociale institutioner er dog i høj grad skævt fordelt mellem kommunerne. Figur 6.1 viser, hvordan antallet af pladser til udsatte voksne fordelte sig mellem kommunerne i 2007. Det fremgår, at mens 14 kommuner ikke havde ansvaret for institutioner med tilbud til udsatte voksne, så havde 23 kommuner ansvaret for mere end 200 pladser på sådanne institutioner. Københavns Kommune befinder sig yderst til højre, men er uden for skalaen, da kommunen har ansvar for næsten 2.400 pladser.



- Moderat vedligeholdelseefterslæb
- Behov for tilpasning



Kilde: Danmarks Statistik

Anlægsinvesteringerne på det specialiserede socialområde går til vedligeholdelse, udbygning og nybyggeri af sociale institutioner i kommunerne. Investeringerne omfatter tilbud til udsatte børn og unge samt til handicappede og voksne med særlige behov. Nærmere bestemt omfatter det blandt andet døgninstitutioner og opholdssteder for børn og unge samt botilbud til voksne.

Kommunerne er i høj grad gået over til at bygge plejeboliger efter lov om almene boliger frem for boliger efter serviceloven, når der oprettes nye tilbud. Boliger efter lov om almene boliger indgår ikke i behovsvurderingen her, da kommunen har låneadgang til den kommunale del af finansieringen af disse boliger.

Servicearealer i forbindelse med plejeboligerne er dog en skattefinansieret anlægsudgift, som kommunerne i stigende grad skal afholde, som følge af overgangen til plejeboliger. Der kan læses mere om plejeboligloven i afsnit 5 om ældreområdet.

Det er dog ikke alle kommunale tilbud, der kan oprettes som almene boliger. Fx kan akutpladser, pladser til personer med dom eller pladser til børn ikke oprettes som almene boliger, da det enten ikke er hensigtsmæssigt eller ikke er muligt at oprette lejekontrakter til brugerne af disse boliger.

Kommunerne har i 2009 budgetteret med et forbrug på 358 mio. kr. til vedligeholdelse, udbygning og nybyggeri af sociale institutioner i 2009.

I de kommende år vil flere og nye krav til funktionalitet og behandling af handicappede og udsatte børn betyde et behov for nye institutioner. Derudover har både de institutioner, der var kommunale før reformen, men også de tidligere amtslige institutioner, behov for vedligeholdelse for at leve op til de stadigt højere krav, som både regering, borgere og medier stiller til institutionerne.

En af kommunernes opgaver efter reformen er at sikre borgerne en lokalt forankret sammenhængende indsats. Det dækker bl.a. over at udbygge og tilpasse de specialiserede tilbud, der blev overtaget fra amterne, så de passer sammen med kommunernes eksisterende tilbud.

En samlet opgørelse af kommunernes behov for investeringer på området fremgår af tabel 6.1.

<b>Tabel 6.1 Fremadrettet investeringsbehov</b>		
Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt investeringsbehov	761	561

Kommunerne vurderer, at der er et investeringsbehov de kommende fire år på godt 750 mio. kr. årligt. På lidt længere sigt vurderes behovet til at være omkring 550 mio. kr.

Sammenholdt med investeringsniveauet i budget 2009 er der således behov for et løft på godt 400 mio. kr. årligt i perioden frem mod 2013. Herefter vurderes behovet at ligge omkring 200 mio. kr. årligt over det nuværende niveau, som dermed kan tolkes som en langsigtsligevægt, hvis der indledningsvist investeres omkring 750 mio. over en fireårig periode.

Det er dog ikke alle kommuner, der har et stort investeringsbehov på det sociale område. Det hænger sammen med, at de sociale institutioner i høj grad er koncentreret i nogle kommuner. Dette slår også ud i kommunernes fremadrettede behov. Her har kun hver tiende kommune angivet et årligt investeringsbehov på mere end 20 mio. kr.

## 6.1 Behov for vedligeholdelse

I dette afsnit vurderes, om kommunerne i 2009 har haft tilstrækkelige midler til vedligeholdelse af de sociale institutioner og botilbud. Der fokuseres i afsnittet både på den vedligeholdelse, som kommunerne konterer som driftsudgifter og dem, der konteres som anlægsudgifter.

Hvis kommunerne ikke har mulighed for at afholde de nødvendige udgifter ud fra en totaløkonomisk betragtning til indvendig og udvendig vedligeholdelse, betyder det, at bygningernes forventede levetid forkortes, og at der hurtigere kommer behov for nybyggeri eller genoprettende vedligehold.

### 6.1.1 Afsatte midler i budget 2009

I kommunernes budgetter for 2009 er der samlet afsat 164 mio. kr. til vedligeholdelse og genoprettende vedligehold (inkl. driftsudgifter til vedligeholdelse). Som det fremgår af tabel 6.2, indgår størstedelen af kommunernes vedligeholdelsesudgifter i de sociale institutioners driftsregnskab.

Tabel 6.2 Afsatte midler til vedligeholdelse				
Mio. kr.	I alt	Indvendig	Udvendig	Genoprettende
Drift	121	72	49	-
Anlæg	44	15	8	21
<b>I alt</b>	<b>164</b>	<b>86</b>	<b>57</b>	<b>21</b>

Da budgettet for 2009 blev lagt, tog størstedelen af kommunerne enten udgangspunkt i, hvad der var råd til, eller hvad niveauet var i 2008. Kun godt hver femte kommune tog udgangspunkt i en estimeret pris pr. kvadratmeter og har dermed foretaget en egentlig vurdering af behovet ud fra tilstanden.

Der er således en stor del af kommunerne, som af økonomiske årsager ikke har lagt langvarige planer for vedligeholdelsen. Det indikerer, at prioriteringen i høj grad sker ud fra, hvad der er råd til i det enkelte budgetår.

### 6.1.2 Behov for vedligeholdelse

Overordnet set vurderer 74 af kommunerne, at der ikke har været afsat tilstrækkeligt med midler til vedligeholdelse i budget 2009 ud fra en totaløkonomisk vurdering.

På socialområdet har kommunerne vurderet et vedligeholdelsesbehov, som ligger væsentligt over de afsatte midler, som det fremgår af tabel 6.3.

**Tabel 6.3 Behov for vedligeholdelse i 2009**

Mio. kr.	I alt	Indvendig	Udvendig	Genoprettende
Drift	169	88	81	-
Anlæg	180	18	13	149
<b>I alt</b>	<b>349</b>	<b>106</b>	<b>94</b>	<b>149</b>

Det helt store behov for mere vedligeholdelse vedrører den genoprettende vedligehold, hvor behovet vurderes til ca. 150 mio. kr. i 2009 eller godt syv gange mere end de afsatte midler i budgetterne. Det tyder altså på, at der sker en nedslidning af institutionerne, da der ikke kan afsættes tilstrækkelige midler til vedligeholdelsen.

Behovet for ordinær vedligeholdelse (indvendig og udvendig) er 200 mio. kr. i 2009, mens der kun fremgår ca. 140 mio. kr. af kommunernes budgetter, jf. tabel 6.2.

### 6.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018

Kommunerne er endvidere blevet bedt om at vurdere deres fremadrettede vedligeholdelsesbehov på socialområdet. Her er der alene spurgt til anlægsinvesteringer.

Kommunernes fremtidige behov for anlægsinvesteringer til vedligeholdelse fremgår af tabel 6.4. Der er her hovedsageligt tale om genoprettende vedligehold, idet størstedelen af den ordinære vedligeholdelse er konteret som driftsudgifter, jf. fordelingen mellem drifts- og anlægsudgifter i tabel 6.2.

**Tabel 6.4 Fremadrettet behov for vedligeholdelse**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt vedligeholdelsesbehov	121	99

Hvor kommunerne i budgettet for 2009 har afsat 44 mio. kr. til vedligeholdelse på anlægssiden, er der et behov for ca. 120 mio. kr. årligt de næste fire år. Herefter må det forventes, at en del af vedligeholdelses efterslæbet er genoprettet, hvorfor der kun vurderes et behov på knap 100 mio. kr. i perioden 2014-2018.

Behovet på 180 mio. kr. i 2009, som fremgår af tabel 6.3, viser dermed den del af efterslæbet, kommunerne vurderer, der kan og bør løses i 2009. Behovet på 120 mio. kr. i perioden 2010-2013 er en vurdering af det årlige behov, hvis efterslæbet ikke løses i 2009, men derimod over en årrække.



## 6.2 Behov for udbygning og tilpasning

I det følgende vurderes kommunernes fremadrettede behov for udbygning og tilpasning på det sociale område. Der tages udgangspunkt i kommunernes budget 2009.

Udbygnings- og tilpasningsbehovet omfatter bl.a. tilpasning af den eksisterende bygningsmasse til nye opgaver, regler og krav samt tilpasning af kapaciteten ud fra den efterspørgsel, der er på det sociale område.

### 6.2.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunerne har i budgettet for 2009 afsat i alt 315 mio. kr. til udbygning og tilpasning. Disse tal dækker over et behov for tilpasning til nye krav (fx lovkrav), regler og ønsker på 112 mio. kr., nybyggeri og køb af anlægsaktiver på 181 mio. kr. og andre aktiviteter på 22 mio. kr. Årsagen til det store pres på nybyggeri kan hænge sammen med regeringens plejeboligaranti, som både omfatter ældreboliger og plejeboliger til handicappede og udsatte grupper.

Tabel 6.5 Afsatte midler til udbygning og tilpasning				
Mio. kr.	I alt	Tilpasning til nye krav, regler og ønsker	Nybyggeri og køb af anlægsaktiver	Andet
Anlæg	315	112	181	22

### 6.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018

Behovet for at bygge nyt på socialområdet kan hovedsageligt henføres til strukturtilpasning og udfordringer relateret til den demografiske udvikling. Dette fremgår af tabel 6.6.

Tabel 6.6 Fremadrettet behov for udbygning og tilpasning		
Årligt investeringsbehov (mio. kr.)	2010-2013	2014-2018
Struktur- og demografibetinget	388	225
Klima- og energibetinget	27	25
Øvrigt investeringsbehov	225	212
<b>I alt</b>	<b>640</b>	<b>462</b>

Der er altså et årligt behov for investeringer på socialområdet på 640 mio. kr. de kommende år, mens behovet efterfølgende er på omkring 460 mio. kr.

Det største behov for udbygning og tilpasning kan henføres til et struktur- og demografipres, men der er også et betydeligt behov for andre

typer investeringer. Samtidig viser tabel 6.6, at behovet for struktur- og demografibetingede anlægsinvesteringer er højere i perioden 2010-2013 end på længere sigt. Hele forskellen mellem behovet på kort sigt og på lang sigt kan stort set henføres hertil.

Det tyder således på, at det årlige behov på 460 mio. kr. er et billede af kommunernes årlige investeringsbehov, når det umiddelbare investeringsbehov vedrørende de struktur- og demografibetingede investeringer er tilfredsstillt.

Årsagen til, at der er et særligt behov de kommende år, kan, som nævnt indledningsvist, være, at der er et behov for tilpasninger og nye investeringer for at skabe sammenhæng mellem de tidligere amtslige institutioner og de kommunale. Herudover medfører nye erfaringer og forskning løbende et behov for at tilpasse de eksisterende tilbud på socialområdet.

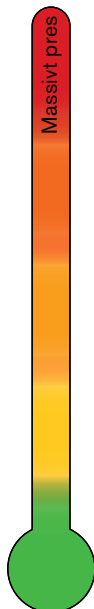
### **Eksempel på energiklasse 1 institution i Århus Kommune**

Der er i Århus Kommune behov for at styrke indsatsen inden for ungeområdet. Indsatsen for de unge skal fokusere på, at den unge understøttes i at få et så almindeligt liv som overhovedet muligt. Der skal arbejdes aktivt med netværk, herunder forældresamarbejde, og det skal sikres, at de unge er i skole- eller beskæftigelsestilbud, så social inklusion fremmes, også efter foranstaltningens ophør.

Det er derfor i Århus Kommunes byråd vedtaget at oprette et døgntilbud med 8 pladser efter MultifunC-metoden. Metoden er udbredt i Norge og Sverige og består af en netværksbaseret og tidsfokuseret indsats. Der etableres korte og intensive forløb, hvor der arbejdes meget med den unges netværk i miljø-, familie- og pædagogiske team. Der vil være tale om en selvstændig institution med et stærkt fokus på ændring af kriminelle unges adfærd.

Anlægsudgiften til etablering af institutionen er 26 mio. kr., hvilket blandt andet indebærer køb af en grund og eksisterende bolig på grunden, inkl. renovering af boligen. Herudover afsættes 3,7 mio. kr. ekstra, da projektet ønskes gennemført som et energiklasse 1 projekt, hvilket er et byggekrav efter 2015. Den samlede anlægsudgift er derfor 29,7 mio. kr.

## 7. Infrastruktur



- Massivt vedligeholdelsefter-slæb
- Stort behov for udbygning/til-pasning

### Hovedkonklusioner

Samlet investeringsbehov:

- Frem til 2013 kan kommunernes samlede investeringsbehov til infrastruktur opgøres til 5,2 mia. kr. årligt. Det er ca. 2,9 mia. kr. højere end det budgetterede investeringsniveau i 2009.

Vedligeholdelsesbehov (afsnit 7.1):

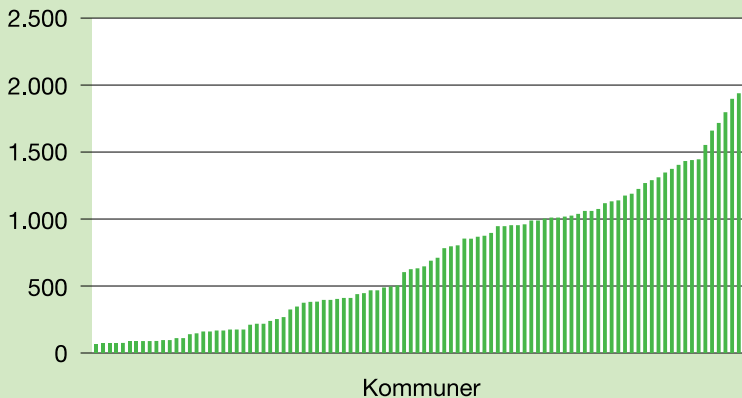
- Det årlige vedligeholdelsesbehov på anlægssiden vurderes i perioden 2010-2013 at udgøre knap 1,5 mia. kr. årligt. Det er cirka det dobbelte af, hvad kommunerne har afsat til vedligeholdelse i 2009.

Behov for udbygning og tilpasning (afsnit 7.2):

- Det fremadrettede investeringsbehov til udbygning og tilpasning på området kan opgøres til knap 3,7 mia. kr. årligt frem til 2013.
- Det er knap 2,3 mia. kr. højere end investeringsomfanget i 2009.

Området for infrastruktur og veje omfatter blandt andet landets ca. 70.000 km kommunale veje. Heraf er 8.000 km vej de tidligere amtsveje, som kommunerne overtog i forbindelse med opgave- og strukturreformen. I forbindelse med vejene er blandt andet cykelstier, broer, rundkørsler og helleanlæg områder, der kræver investeringer og vedligeholdelse.

Vejene er ikke ligeligt fordelt mellem kommunerne. Således har 23 kommuner hver især ansvaret for under 200 km vej. Omvendt har 32 kommuner – i stor udstrækning jyske kommuner – hver især over 1.000 km vej at vedligeholde. Fordelingen af vejlængderne mellem kommuner fremgår af figur 7.1, som illustrerer, at der særligt på vejområdet er stor variation mellem de enkelte kommuners behov.

**Figur 7.1 Km vej pr. kommune**

Kilde: Vejdirektoratet

I januar 2009 indgik et bredt flertal i Folketinget en aftale om "En grøn transportpolitik". Principperne i denne aftale er høj mobilitet og mindsket CO<sub>2</sub>-udledning, som bl.a. skal udmøntes i massive investeringer i de statslige veje og jernbanenettet, samt udmøntning af puljer til særlige indsatsområder såsom mere cykeltrafik, støjreduktion, bedre fremkommelighed for busser og bedre trafiksikkerhed.

Regeringen meldte allerede ud i december 2008 i dens rapport "Bæredygtig transport – bedre infrastruktur", at det var dens klare mål at skabe et "samfund, hvor vi forener økonomisk vækst og høj mobilitet med et bedre miljø, mere og bedre natur, mindre trafikstøj og en indsats mod klimaforandringer". Dette udspil vil sandsynligvis skabe et forventningspres til standarden af de kommunale veje samt medføre afledte krav såsom omfartsveje til udbygningen af motorvejene.

I aftalen fra januar er det dog hovedsageligt de statslige veje, der bevilges penge til, og ikke de kommunale veje. En del af puljerne kræver medfinansiering af projekter og lægger derfor op til yderligere investeringer af kommunerne. Det drejer sig hovedsageligt om mere cykeltrafik og bedre fremkommelighed for busser.

I 2009 har kommunerne samlet set budgetteret med et investeringsniveau til infrastruktur (herunder veje) på knap 2,3 mia. kr.

Kommunernes årlige anlægsinvesteringsbehov for perioden 2010 til 2013 er knap 5,2 mia. kr., og for perioden 2014 til 2018 kan det opgøres til knap 3,7 mia. kr. Dette fremgår af tabel 7.1 og afspejler en totaløkon-

misk vurdering af det samlede kommunale investeringsbehov samt følger-virkningerne af regeringens ønsker på infrastrukturområdet.

**Tabel 7.1 Fremadrettet investeringsbehov**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt investeringsbehov	5.181	3.662

Det angivne behov svarer til et løft i anlægsudgifterne på knap 2,9 mia. kr. årligt i perioden 2010-2013 og på knap 1,4 mia. kr. årligt i perioden 2014-2018.

## 7.1 Behov for vedligeholdelse

I dette afsnit beskrives kommunernes fremadrettede vedligeholdelsesbehov på infrastrukturområdet med udgangspunkt i budget 2009. Vedligeholdelsesbehovet opdeles på ordinær vedligeholdelse og genoprettende vedligehold.

Hvis kommunerne ikke har mulighed for at afholde de nødvendige vedligeholdelsesudgifter, ud fra en totaløkonomisk betragtning, betyder det bl.a., at de kommunale vejes forventede levetid forkortes, og at der hurtigere kommer behov for genoprettende vedligehold.

### 7.1.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunerne har i 2009 samlet afsat ca. 3,4 mia. kr. til vedligeholdelse på infrastrukturområdet, hvoraf størstedelen vedrører ordinær vedligeholdelse og kun en lille del vedrører genoprettende vedligehold.

De fleste af kommunerne har angivet, at forudsætningen for budgetlægningen var, hvad der var råd til, eller at det var et uændret niveau i forhold til sidste år.

**Tabel 7.2 Afsatte midler til vedligeholdelse**

Mio. kr.	I alt	Ordinær	Genoprettende
Drift	2.513	2.513	-
Anlæg	849	640	210
<b>I alt</b>	<b>3.362</b>	<b>3.153</b>	<b>210</b>

### 7.1.2 Behov for vedligeholdelse

65 af de kommuner, der har besvaret undersøgelsen, vurderer overordnet set, at de afsatte midler til vedligeholdelse af vejene i budget 2009 ikke er tilstrækkelige ud fra en totaløkonomisk betragtning. Disse kommuner har samlet set 53.000 km vej eller mere end 75 pct. af vejene.

Det er altså de færreste kommuner, der har et vedligeholdelsesbudget i 2009, som reelt afspejler kommunens konkrete behov.

I tabel 7.3 fremgår, hvad kommunerne vurderer som det reelle vedligeholdelsesbehov. Som det ses, vurderes det reelle behov til være godt 5 mia. kr., hvilket samlet set er knap 1,7 mia. kr. højere end det budgetterede i 2009.

**Tabel 7.3 Behov for vedligeholdelse i 2009**

Mio. kr.	I alt	Ordinær	Genoprettende
Drift	2.370	2.370	-
Anlæg	2.664	603	2.061
<b>I alt</b>	<b>5.033</b>	<b>2.972</b>	<b>2.061</b>

Hvis der fokuseres på anlægsudgifterne til vedligeholdelse, angiver kommunerne et behov på 2,7 mia. i 2009, hvilket er 1,8 mia. over budgettet. Særligt er det interessant, at behovet for genoprettende vedligehold er 10 gange større end det budgetterede.

Det skyldes, at kommunerne har et betydeligt vedligeholdesefterslæb på vejområdet. Hvis vejene løbende vedligeholdes, er den totaløkonomiske omkostning ved vejen langt lavere, end hvis vejen derimod nedslides til et kritisk niveau, hvor det er nødvendigt at nyanlægge vejen.

### 7.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018

Kommunerne er endvidere blevet bedt om at vurdere deres fremadrettede vedligeholdelsesbehov på vejområdet. Her er der alene spurgt til anlægsinvesteringer.

Kommunerne har under ét vurderet deres gennemsnitlige årlige behov til vedligeholdelse for perioden 2010 til 2013 til knap 1,5 mia. kr., som det fremgår af tabel 7.4. Det svarer til et løft i bruttoanlægsudgifterne på ca. 600 mio. kr., jf. tabel 7.2. Tilsvarende løft skønnes nødvendigt i tidsperioden 2014-2018.

**Tabel 7.4 Fremadrettet behov for vedligeholdelse**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt vedligeholdelsesbehov	1.455	1.453

### **Rambøll: Stort investeringsefterslæb på vejområdet**

Rambøll har skønnet, at vejenes tilstand er blevet forringet igennem de seneste år. Dog varierer vejenes tilstand meget på tværs af landets kommuner. Nogle kommuner har et vejnet, der er meget tæt på perfekt, mens andre kommuner har et meget nedslidt vejnet.

I 2005 fik de kommunale veje af SAMKOM<sup>2</sup> karakteren 8,3 på en skala fra 0 til 10. Karakteren 8 er et udtryk for, at ca. 10 pct. af vejnettet er jævnt eller meget skadet, mens 40-50 pct. er lidt skadet. Rambøll vurderer, at vejenes tilstand siden 2005 løbende er blevet forringet på grund af den manglende vedligeholdelse, og på nuværende tidspunkt skønnes karakteren til 7,7.

Konkret vurderer Rambøll, at nutidsværdien af investeringsefterslæbet på det kommunale vejnet beløber sig til 12 mia. kr. ved en tiårig investeringsprofil. Hvis der foretages investeringer for ca. 1,5 mia. årligt, kan de eksisterende vejes tilstand bringes op på et niveau, som ud fra SAMKOM's skala ville få karakteren 9, hvilket Rambøll vurderer som samfundsøkonomisk optimalt.

I denne vurdering er der ikke taget højde for klimaforandringer, som kan få negative konsekvenser for vejenes standarder fremadrettet og øge vedligeholdelsesbehovet.

Kilde: Rambøll analyse, april 2009

## **7.2 Behov for udbygning og tilpasning**

I det følgende vurderes kommunernes behov for udbygning og tilpasning af infrastrukturen frem til 2018. Der tages udgangspunkt i kommunernes budget 2009.

Udbygnings- og tilpasningsbehovet omfatter bl.a. udbygning af de eksisterende vejanlæg til nye opgaver, regler og krav såsom etablering af omfartsveje, støjreduktioner og forbedring af trafiksikkerheden.

Herudover er der et behov for investeringer, som en afledt effekt af aftalen om "En grøn transportpolitik". Aftalen indeholder elementer, som sigter mod mere cykeltrafik og bedre fremkommelighed for busser – begge elementer, som medfører forventninger om kommunale investeringer. Da kommunerne vurderede det fremadrettede behov på infrastrukturområdet, havde de ikke mulighed for at inddrage overvejelser om projekter i relation til disse puljer.

2 SAMKOM er et landsdækkende samarbejdsforum mellem KTC (Kommunalteknisk Chefforening) og Vejdirektoratet, der skaber grundlag for vidensdeling og udvikling af det kommunale vej- og trafikområde.

### **Regeringen: Flere investeringer i cykelstier og busfremkommelighed**

Regeringen har med sin aftale om "En grøn transportpolitik" søsat to målrettede puljer, som delvist skal finansiere dels flere cykelstier og dels bedre forhold for bustrafik i kommunerne.

Puljen "Bedre fremkommelighed for busser" går til investeringer, der gør det lettere for busser at komme rundt i byerne, så bustransport bliver mere konkurrencedygtig og attraktiv. Dette kan bl.a. ske ved at styrke trafikale knudepunkter, så det bliver lettere at skifte transportmiddel.

Der er afsat 1 mia. kr. til denne pulje, som vil blive udmøntet over 5 år i perioden 2009 til 2013 med 200 mio. kr. årligt. Puljen er en fifty-fifty model, hvor ansøgerkommuner selv skal bidrage med samme beløb, som der ansøges om. Det betyder, at kommunerne samlet vil investere i initiativer til busser for 400 mio. kr. årligt.

Puljen "Mere cykeltrafik" går bl.a. til kommunale "cykelbyprojekter", der kan være med til at afhjælpe trængslen på den kommunale cykelinfrastruktur samt til at skabe større trafikikkerhed for cyklister, fx ved skoleveje.

Puljen er på 1 mia. kr., som skal udmøntes over 6 år i perioden 2009 til 2014. Staten vil medfinansiere op til 30 pct. af de samlede udgifter, dog i særlige tilfælde, hvor projektet indebærer væsentlige innovative elementer, kan medfinansieringen blive op til 50 pct.

Det må forventes, at en betragtelig del af puljen vil gå til kommunale projekter, hvilket vil medføre kommunale investeringer på omkring 450 mio. kr.

De to puljer medfører samlet set et årligt investeringsniveau i kommunerne på omkring 850 mio. kr. i 2010-2013 samt et mindre overløb til 2014-2018 på 90 mio. kr. årligt.

#### **7.2.1 Afsatte midler i budget 2009**

Kommunerne har i 2009 samlet budgetteret med 1,4 mia. kr. til udbygning og tilpasning af infrastrukturen, heraf er de 883 mio. kr. afsat til tilpasning til nye krav, regler og ønsker såsom begrænsning af støj og øget sikkerhed, og 559 mio. kr. er afsat til andet, fx stianlæg og cykelstier.



<b>Tabel 7.5 Afsatte midler til udbygning og tilpasning</b>			
Mio. kr.	I alt	Tilpasning til nye krav, regler og ønsker	Andet
Anlæg	1.442	883	559

### 7.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018

Kommunerne har samlet set angivet, at deres fremadrettede behov for udbygning og tilpasning er knap 3 mia. kr. årligt i perioden 2010-2013, hvilket er ca. 1,4 mia. kr. højere end det budgetterede i 2009.

Hertil kommer, at regeringens planer om cykelstier og fremkommelighed for busser skaber et behov for investeringer i kommunerne på 0,85 mia. årligt de næste fire år. Samlet set kan behovet for udbygning og tilpasning dermed opgøres til godt 3,7 mia. kr. årligt.

Ud over de investeringer, der kan henføres til de to områder ovenfor, medfører statens tiltag på infrastrukturområdet en række andre kommunale investeringer. Således skal kommunerne de kommende år desuden investere i tilslutningsrundkørsler, omfartsveje og styrkelse af trafikale knudepunkter.

Tabel 7.6 viser anlægsinvesteringsbehovet fordelt på kategorier. Som forventet er det de infrastrukturbetingede investeringer, der vejer tungest og udgør godt 3,7 mia. kr. årligt i årene 2010-2013.

<b>Tabel 7.6 Fremadrettet behov for udbygning og tilpasning</b>		
Årligt investeringsbehov (mio. kr.)	2010-2013	2014-2018
Infrastrukturbetinget	3.284	1.880
Klima og energibetinget	78	87
Øvrigt investeringsbehov	363	242
<b>I alt</b>	<b>3.725</b>	<b>2.209</b>

Herudover har kommunerne givet en skønsmæssig vurdering af behovet for udbygning og tilpasning i perioden 2014-2018. Her er investeringsbehovet opgjort til 2,2 mia. kr. årligt, hvilket skyldes et lavere behov for infrastrukturbetingede investeringer. Dette niveau er dog stadig knap 800 mio. kr. højere end budgettet for 2009.

### **Ny kollektiv trafikterminal i Svendborg**

Svendborg Kommune, DSB, Banedanmark og Fynbus har i fællesskab udarbejdet en dispositionsplan for en ny kollektiv trafikterminal i Svendborg bymidte. Terminalen skal øget kvalitetsniveauet i den kollektive trafik ved at sikre en optimal kobling mellem regionale busser, bybusser og tog. Den planlagte terminal ligger endvidere inden for gangafstand af færgeforbindelser til øerne i Det Sydfynske Øhav.

Baggrunden for planen er, at den kollektive trafiks nuværende terminalforhold i Svendborg bymidte er stærkt utilstrækkelige: afstand mellem trafikanterne, nedslidte eller manglende faciliteter for passagerer og personale, utilstrækkelig tryghed og sikkerhed, niveauskift og dårlig tilgængelighed.

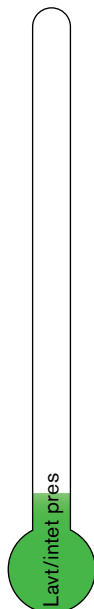
Den nye trafikterminal er led i en samlet omdannelse af nedlagte bane- og terminalarealer, som ligger strategisk og bymæssigt centralt mellem bymidte og havn. Sammen med butikker, serviceerhverv, eventuelt boliger og et nyt bibliotek, kan terminalen bidrage til en helt ny dynamik i det attraktive område mellem by og havn.

Den nye trafikterminal planlægges som en kompakt enhed og forberedes med telematiksystem til styring af såvel busdrift som passagerinformation.

Svendborg Kommunes andel af det samlede anlæg omfatter primært omlægning af adgangsveje og anlæg af selve busterminalarealet. Banedanmark har allerede gennemført spor- og perronomlægninger, og DSB står for de øvrige bygge- og anlægsarbejder i samspil med private investorer.

Svendborg Kommune har afsat i alt 16,2 mio. kr. til projektet på budgettet for 2010 og 2011.

## 8. Fællesudgifter og administration



- Kun et mindre tilpasningsbehov

### Hovedkonklusioner

Samlet investeringsbehov:

- Frem til 2013 kan kommunernes samlede investeringsbehov til fællesudgifter og administration opgøres til godt 1 mia. kr. årligt. Det er 300 mio. kr. lavere end det forventede investeringsniveau i 2009.

Vedligeholdelsesbehov (afsnit 8.1):

- Det årlige vedligeholdelsesbehov på anlægssiden vurderes i perioden 2010-2013 at udgøre ca. 250 mio. kr. årligt. Det er over dobbelt så meget, som kommunerne har afsat til vedligeholdelse i 2009.

Behov for udbygning og tilpasning (afsnit 8.2):

- Det fremadrettede investeringsbehov til udbygning og tilpasning på området kan opgøres til knap 800 mio. kr. årligt frem til 2013.
- Det er ca. 450 mio. kr. lavere end investeringsomfanget i 2009.

Kommunernes udgifter til fælles funktioner og administration omfatter udgifter til kommunens politiske virksomhed, den centrale administration og planlægningsvirksomhed.

Herudover registreres i budgetsituationen også en del af de puljer, der i løbet af året udmøntes på de store kommunale serviceområder.

De investeringsudgifter, der er placeret under fællesudgifter og administration, vil således ikke nødvendigvis være nybygning eller renovering af rådhus- eller forvaltningsbygninger. Det kan også være centralt fastsatte investeringspuljer, der efter budgetvedtagelsen flyttes over på relevante sektorkonti.

Kommunernes investeringsudgifter til fællesudgifter og administration er gradvist blevet mindre de senere år. Det skal imidlertid ses i lyset af, at udgifterne efter reformen har været historisk høje. Før 2007 lå investeringsudgifterne til fællesudgifter og administration således årligt mellem 0,5 og 0,7 mia. kr., mens budgettet for 2009 udgør ca. 1,3 mia. kr.

Det høje investeringsniveau efter reformen skal formentlig ses i lyset af et behov – især i sammenlægningskommuner – for at sammenlægge administrative funktioner.

Det forventede investeringsniveau til fællesudgifter og administration på 1,3 mia. kr. i 2009 dækker især over et behov for at bygge nye administrationsbygninger (ca. 700 mio. kr.), tilpasning af eksisterende bygninger (ca. 300 mio.) samt udgifter til vedligeholdelse (ca. 100 mio. kr.). De resterende 200 mio. kr. fordeler sig på andre typer af investeringer.

Kommunerne har også skønnet investeringsbehovet på det administrative område i de kommende år. Det fremgår af tabel 8.1, at kommunerne i tidsperioden 2010-2013 forventer et noget mindre behov for investeringer på det administrative område end i 2009. Dog er niveauet fortsat et godt stykke over det gennemsnitlige niveau i årene op til opgave- og strukturreformen.

**Tabel 8.1 Fremadrettet investeringsbehov**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt investeringsbehov	1.020	457

Kommunerne vil altså også i de kommende år have behov for at sammenlægge administrative funktioner – især i sammenlægningskommuner. En lang række kommuner har konkrete planer om fysiske strukturændringer i deres administration som følge af opgave- og strukturreformen.

Det forventede årlige investeringsniveau i perioden 2014-2018 udgør ca. 1/3 af det nuværende niveau. Det kan skyldes, at der i forlængelse af reformen er en investeringspukkel på det administrative område, som ikke kan forventes at fortsætte i mange år. Derfor forventer kommunerne, at investeringsbehovet falder ned i det leje, som det igennem mange år har befundet sig på.

## 8.1 Behov for vedligeholdelse

I det følgende vurderes kommunernes fremadrettede vedligeholdelsesbehov vedrørende fællesudgifter og administration med udgangspunkt i budget 2009, set ud fra en totaløkonomisk betragtning. Vurderingen af det samlede behov omfatter såvel den indvendige som udvendige vedligeholdelse samt behovet for genoprettende vedligehold.

### 8.1.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunerne har i budgettet for 2009 afsat ca. 300 mio. kr. til vedligeholdelse af administrationsbygninger. Af de samlede vedligeholdelsesud-

gifter er de 200 mio. kr. afsat over driftsbudgettet, mens 100 mio. kr. er afsat som anlægsudgifter, jf. tabel 8.2.

<b>Tabel 8.2 Afsatte midler til vedligeholdelse</b>				
Mio. kr.	I alt	Indvendig vedligeholdelse	Udvendig vedligeholdelse	Genoprettende vedligeholdelse
Drift	216	102	114	-
Anlæg	105	11	25	69
<b>I alt</b>	<b>321</b>	<b>113</b>	<b>139</b>	<b>69</b>

De vedligeholdelsesudgifter, som er afsat over anlægsbudgetter, er hovedsageligt mere omfattende vedligeholdelsesopgaver såsom genoprettende vedligehold.

### 8.1.2 Behov for vedligeholdelse

Kommunerne har altså i budget 2009 afsat godt 300 mio. kr. til vedligeholdelse og genoprettende vedligeholdelse. Sammenholdt med kommunernes skønnede vedligeholdelsesbehov på administrationsområdet ligger budgettet 300 mio. kr. for lavt, jf. tabel 8.3.

<b>Tabel 8.3 Behov for vedligeholdelse i 2009</b>				
Mio. kr.	I alt	Indvendig vedligeholdelse	Udvendig vedligeholdelse	Genoprettende vedligeholdelse
Drift	351	157	194	-
Anlæg	294	16	42	236
<b>I alt</b>	<b>645</b>	<b>173</b>	<b>236</b>	<b>236</b>

Det fremgår af tabel 8.3, at kommunerne har afsat ca. 200 mio. kr. mindre til anlægsinvesteringer vedr. vedligeholdelse, end hvad behovet tilsiger. Alene behovet for genoprettende vedligehold vurderes at være i nærheden af 200 mio. kr. højere end det, der rent faktisk er afsat i budgettet.

Det stemmer godt overens med en særskilt undersøgelse, som COWI har foretaget for KL af vedligeholdelsesefterslæbet på administrationsbygninger. Her er det samlede efterslæb i 2009 opgjort til knap 300 mio. kr.

### 8.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018

Kommunerne er endvidere blevet bedt om at vurdere deres fremadrettede vedligeholdelsesbehov på administrationsområdet. Her er der alene spurgt til anlægsinvesteringer. Det betyder, at indvendig og udvendig vedligeholdelse, der finansieres over driften, ikke indgår i denne sammenhæng.

Kommunerne vurderer også det fremtidige behov for vedligeholdelse af administrationsbygninger til at ligge over budgettet for 2009, jf. tabel 8.4. Således er behovet for anlægsinvesteringer til vedligeholdelse i de kommende år på ca. 250 mio. kr. årligt. Det er over dobbelt så meget, som kommunerne har afsat i budget 2009.

**Tabel 8.4 Fremadrettet behov for vedligeholdelse**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt vedligeholdelsesbehov	246	175

Det tyder altså på, at kommunernes investeringer i vedligeholdelse har et efterslæb i 2009, men også generelt ligger på et for lavt niveau.

I perioden 2014-2018 kan der konstateres et fald i vurderingen af vedligeholdelsesbehovet. Det kan formentlig tilskrives, at kommunernes vedligeholdelsesplaner ikke løber så langt ud i fremtiden.

## 8.2 Behov for udbygning og tilpasning

I det følgende vurderes kommunernes behov for udbygning og tilpasning på det administrative område frem til 2018. Der tages udgangspunkt i kommunernes budget 2009.

Udbygnings- og tilpasningsbehovet omfatter bl.a. tilpasning af den eksisterende bygningsmasse til nye opgaver, regler og krav. Herudover omfatter det strukturtilpasninger, som den enkelte kommune planlægger eller ønsker at gennemføre med henblik på at få en mere hensigtsmæssig organisering af eksisterende arbejdsopgaver.

### 8.2.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunerne har i budget 2009 afsat i alt 1.215 mio. kr. til udbygning og tilpasning. Dette tal dækker over et behov for tilpasning til nye krav (fx lovkrav), regler og ønsker på 290 mio. kr., nybyggeri og køb af anlægsaktiver for 733 mio. kr. samt 192 mio. kr. til andre aktiviteter.

**Tabel 8.5 Afsatte midler til udbygning og tilpasning**

Mio. kr.	I alt	Tilpasning til nye krav, regler og ønsker	Nybyggeri og køb af anlægsaktiver	Andet
Anlægsudgifter	1.215	290	733	192

Årsagen til presset på nybyggeri skal formentligt ses i sammenhæng med de investeringer, der er nødvendige at gennemføre i forlængelse af opgave- og strukturreformen. En række kommuner – især sammenlægningskommuner – har således i de første år efter reformen behov for at kunne investere på det administrative område med henblik på at hente synergi- og effektiviseringsgevinster.

En række kommuner har besluttet eller overvejer at beslutte sammenlægninger af den administrative struktur. Sådanne sammenlægninger kan ofte være meget fordelagtige ud fra en totaløkonomisk betragtning, da de fremadrettede besparelser på driften medfører en kort tilbagebetalingstid. Dette er fx tilfældet i nedenstående eksempel fra Assens Kommune.

### Nyt rådhus i Assens Kommune

Allerede i august 2006 tog Sammenlægningsudvalget for den nye Assens Kommune hul på diskussionen om den fremtidige rådhusløsning. Den nye Assens Kommune er en sammenlægning af fem kommuner. Der blev derfor drøftet muligheden for at lade administrationen blive på de fem eksisterende adresser, eller hvorvidt administrationen skulle samles ét sted.

Det blev besluttet, at administrationen skulle samles på én lokation, nemlig ved at udnytte den gamle Daniscobygning i Assens by. Beslutningen blev truffet, fordi det giver mulighed for at indhøste en række faglige og økonomiske stordriftsfordele. Det handler om:

- At undgå parallelle administrationer, ekstra kontormaskiner/kopierings- og printfaciliteter
- At undgå, at medarbejderne skal bruge for meget tid på landevejene i forbindelse med møder m.m.
- At reducere de årlige udgifter til rengøring, kantinedrift samt pedelfunktioner
- At reducere de årlige udgifter til bygningsvedligehold
- At minimere spildtid i forhold til kommunikation, information, vidensdeling, herunder udviklingen af korte beslutningsveje.

Det nye rådhus opføres i perioden 2008-2011 med indflytning den 1. januar 2012. Den samlede investeringsudgift for projektet udgør 117,5 mio. kr.

I alt vurderes det, at Assens Kommune ved at samle administrationen ét sted kan reducere driftsudgifterne med 4-6 pct. årligt, svarende til et beløb på 7 til 9 mio. kr. Denne driftsbesparelse indebærer, at investeringen tilbagebetaler sig selv inden for en periode på 13-17 år.

### 8.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018

Kommunerne har også redegjort for, hvilke typer af investeringer der hovedsageligt vil være behov for at gennemføre i de kommende år.

#### 8.6 Fremadrettet behov for udbygning og tilpasning

Årligt investeringsbehov (mio. kr.)	2010-2013	2014-2018
Struktur- og demografibetinget	569	137
Klima- og energibetinget	65	30
Øvrigt investeringsbehov	141	115
<b>I alt</b>	<b>774</b>	<b>282</b>



I tidsperioden 2010-2013 forventer kommunerne et noget lavere investeringsbehov til udbygning og tilpasning end i 2009, nemlig knap 800 mio. kr. Samtidig vurderes investeringsbehovet til udbygning og tilpasning på lidt længere sigt (2014-2018) årligt kun at udgøre 282 mio. kr.

Det fremgår af endvidere af tabel 8.6, at hovedforklaringen på investeringsbehovet i perioden 2010-2013 er et behov for strukturbetingede investeringer – typisk som konsekvens af opgave- og strukturreformen. Også i perioden 2014-2018 er investeringsbehovet hovedsageligt knyttet til behov for strukturtilpasninger.

### **Strukturbetingede investeringer**

KL har bedt COWI om at undersøge det strukturelt betingede investeringsbehov i kommunerne. Opgave- og strukturreformen har betydet, at en del kommuner skal overveje mulighederne for at optimere og effektivisere driften på en række områder med henblik på at indhente synergieffekter. En realisering af synergieffekter på det administrative område forudsætter investeringer i om-, til- og nybygninger af bl.a. rådhus. Ifølge COWI's undersøgelse har 22 pct. af de kommuner, der overvejer at sammenlægge fysiske enheder, angivet at det især er de administrative enheder, der tænkes sammenlagt.

Herudover peger COWI på, at gennemførelsen af strukturbetingede investeringer samtidig giver en række besparelser. Det handler om:

- Besparelser i transportomkostninger (kørselsgodtgørelse og udgifter til biler) og transporttid
- Besparelser på intern postudbringning mellem flere adresser
- Besparelser ved bedre lokaleudnyttelse (færre m<sup>2</sup> i alt og dermed lavere udgifter til bygningsdrift)
- Bedre service og besparelser ved samling af facilities management funktioner (eksempelvis rengøring, kantine, indkøb, telefonomstilling, reception, postfunktion, arkiv, økonomi og HR samt it)
- Bedre arbejdsmiljø og besparelser ved at medarbejderne har deres relevante kollegaer tæt på og derfor hurtigt kan samarbejde om løsning af store eller små opgaver
- Bedre funktionalitet, lavere drifts- og vedligeholdelsesudgifter samt lavere energiforbrug.

## 9. Kultur-, idræts- og fritidsområdet

### Hovedkonklusioner

Samlet investeringsbehov:

- Frem til 2013 kan kommunernes samlede investeringsbehov på kultur-, idræts- og fritidsområdet opgøres til knap 1,8 mia. kr. Det er nogenlunde på niveau med det forventede investeringsniveau i 2009.

Vedligeholdelsesbehov (afsnit 9.1):

- Det årlige vedligeholdelsesbehov på anlægssiden vurderes i perioden 2010-2013 at udgøre ca. 560 mio. kr. Det er mere end dobbelt så meget, som kommunerne har afsat til vedligeholdelse i 2009.

Behov for udbygning og tilpasning (afsnit 9.2):

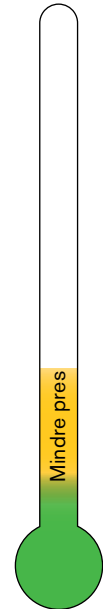
- Det fremadrettede investeringsbehov til udbygning og tilpasning på området kan opgøres til knap 1,2 mia. kr. årligt frem til 2013.
- Det er ca. 300 mio. kr. lavere end investeringsomfanget i 2009.

Kultur-, idræts- og fritidsområdet omfatter museer, biografer, teatre, musikarrangementer, andre kulturelle opgaver, stadioner og idrætsanlæg, andre fritidsfaciliteter og fritidsområder.

Med denne afgrænsning er kommunernes forventede anlægsniveau i 2009 på 1,7 mia. kr. Langt den største del af anlægsudgifterne på kultur-, fritids- og idrætsområdet er til stadioner, idrætsanlæg og svømmehaller svingende mellem 750 mio. kr. og 1,2 mia. kr. de senere år. Herudover er det anlægsudgifter til øvrige kulturelle opgaver og grønne områder og naturpladser, der stort set udgør resten.

En analyse fra Idrættens Analyseinstitut om danskernes motions- og sportsvaner i 2007 viser, at omkring 1/3 af alle børn mellem 7 og 15 år ville dyrke mere motion, hvis de kommunale faciliteter var i bedre stand. Godt vedligeholdte idrætsfaciliteter bidrager således til at hæve befolkningens generelle sundhedstilstand.

Samme analyse viser også, at både børn og voksnes aktivitetsniveau afhænger af udbuddet af forskellige faciliteter i nærområdet. En analyse af Lokale- og Anlægsfondens facilitetsdatabase fra 2008 viser, at der er



- Behov for genoprettende vedligehold

stor variation mellem kommunernes udbud af forskellige idrætsfaciliteter. Således er der en række udkantskommuner, hvor der er en idrætsfacilitet<sup>3</sup> pr. 100 indbyggere, mens borgere i andre kommuner skal dele en facilitet pr. 600 indbyggere.

For perioden 2010-2013 skønner kommunerne et årligt investeringsbehov på knap 1,8 mia. kr., og for perioden 2014-2018 er skønnet på 2,0 mia. kr.

**Tabel 9.1 Fremadrettet investeringsbehov**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt investeringsbehov	1.754	2.001

I forhold til kommunernes anlægsbudget i 2009 på i alt 1,7 mia. kr. ligger behovet i perioden 2010-2013 årligt knap 50 mio. kr. højere end budget 2009 og for perioden 2014-2018 årligt knap 300 mio. kr. højere.

## 9.1 Behov for vedligeholdelse

I det følgende vurderes kommunernes fremadrettede vedligeholdelsesbehov på kultur-, idræts- og fritidsområdet med udgangspunkt i budget 2009. Vurderingen af det samlede behov omfatter såvel den indvendige som udvendige vedligeholdelse samt behovet for genoprettende vedligehold.

### 9.1.1 Afsatte midler i budget 2009

I 2009 har kommunerne budgetteret med i alt knap 650 mio. kr. til vedligeholdelse og genoprettende vedligehold på kultur-, idræts- og fritidsområdet. Heraf er de godt 407 mio. kr. imidlertid afsat som driftsudgifter, mens kun 241 mio. kr. er afsat som egentlige anlægsudgifter, jf. tabel 9.2.

**Tabel 9.2 Afsatte midler til vedligeholdelse i 2009**

Mio. kr.	I alt	Indvendig vedligeholdelse	Udvendig vedligeholdelse	Genoprettende vedligeholdelse
Drift	407	144	263	-
Anlæg	241	21	41	179
<b>I alt</b>	<b>648</b>	<b>165</b>	<b>304</b>	<b>179</b>

3 "Faciliteter" omfatter bl.a. idrætshaller, svømmehaller, boldbaner, kulturfaciliteter og friluftsliv.

Som forudsætning for de afsatte beløb har hovedparten af kommunerne taget udgangspunkt i, hvad der er råd til i budgettet. Nogle kommuner har også taget udgangspunkt i et uændret anlægsniveau i forhold til sidste år. Kun få kommuner har haft mulighed for at tage udgangspunkt i en mere behovsorienteret tilgang, såsom fx et fast kronebeløb pr. kvadratmeter.

### 9.1.2 Behov for vedligeholdelse

Kommunerne har ud fra en totaløkonomisk betragtning vurderet det samlede behov for vedligeholdelse i 2009 til 1.253 mio. kr., jf. tabel 9.3.

<b>Tabel 9.3 Afsatte midler til vedligeholdelse</b>				
Mio. kr.	I alt	Indvendig vedligeholdelse	Udvendig vedligeholdelse	Genoprettende vedligeholdelse
Drift	632	218	414	-
Anlæg	621	32	65	524
<b>I alt</b>	<b>1.253</b>	<b>250</b>	<b>479</b>	<b>524</b>

I forhold til de samlede vedligeholdelsesudgifter i 2009 på knap 650 mio. kr. ligger behovet således ca. 600 mio. kr. højere. Angående anlægsudgifterne vurderes behovet til godt 620 mio. kr., mens der i budgettet for 2009 kun er afsat godt 240 mio. kr.

Denne forskel på næsten 400 mio. kr. kan hovedsageligt henføres til et massivt behov for genoprettende vedligehold ud over det afsatte beløb. Der er altså efter kommunernes vurdering et stort vedligeholdelses- og genopretningsefterslæb på kultur-, idræts- og fritidsområdet.

Det stemmer godt overens med en særskilt undersøgelse, som COWI har foretaget for KL af vedligeholdelsesefterslæbet på kultur- og fritidsområdet. Her er det samlede efterslæb i 2009 opgjort til godt 500 mio. kr.

Det hænger i høj grad sammen med, at vedligeholdelsesudgifterne i en årrække har ligget på et lavere niveau end behovet, når dette vurderes ud fra en totaløkonomisk betragtning. Når idrætshaller og andre faciliteter løbende nedslides uden den nødvendige vedligeholdelse, bliver udgifterne til genoprettende vedligehold højere end nødvendigt.

### Vesthimmerland Kommunes idrætsfaciliteter

Vesthimmerland Kommune har 17 kommunale og selvejende sportshaller. Hovedparten af hallerne har et efterslæb med hensyn til vedligeholdelse.

Ud fra tilstandsrapporter udarbejdet for to af hallerne vurderes behovet til 1,5-2,0 mio. kr. pr. hal. Samlet set kan efterslæbet dermed opgøres til ca. 30 mio. kr.

### 9.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018

Kommunerne skønner, at niveauet for de årlige anlægsinvesteringer til vedligeholdelse kan opgøres til godt 560 mio. kr. i perioden 2010-2013. Sammenholdt med kommunernes anlægsbudgetter for 2009 ligger behovet for vedligeholdelse altså årligt 320 mio. kr. højere, svarende til 133 pct.

**Tabel 9.4 Fremadrettet behov for vedligeholdelse**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt vedligeholdelsesbehov	561	561

På det lidt længere sigt, i tidsperioden 2014 til 2018, er det årlige behov ligeledes opgjort til godt 560 mio. kr. Såfremt genopretningen ikke allerede påbegyndes på kort sigt, må dette behov forventes at stige yderligere.

## 9.2 Behov for udbygning og tilpasning

I det følgende vurderes kommunernes fremadrettede behov for udbygning og tilpasning på kultur-, idræts- og fritidsområdet. Der tages udgangspunkt i kommunernes budget 2009.

### 9.2.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunerne har i budgettet for 2009 afsat knap 1,5 mia. kr. til udbygning og tilpasning. Dette tal dækker over et behov for tilpasning til nye krav, regler og ønsker på ca. 230 mio. kr., nybyggeri og køb af anlægsaktiver på godt 1 mia. kr. og andre aktiviteter for godt 200 mio. kr., jf. tabel 9.5.

**Tabel 9.5 Afsatte midler til udbygning og tilpasning**

Mio. kr.	I alt	Tilpasning til nye krav, regler og ønsker	Nybyggeri og køb af anlægsaktiver	Andet
Anlæg	1.472	233	1.026	213

### 9.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018

Det årlige behov for udbygning og tilpasning i perioden 2010-2013 vurderes af kommunerne til samlet set 1,2 mia. kr. Det er 280 mio. kr. lavere end niveauet i budget 2009 og tyder dermed på, at behovet for at udbygge området yderligere ikke er så markant.

For tidsperioden 2014-2018 vurderes det årlige behov til godt 1,4 mia. kr., hvilket svarer til niveauet i 2009. Forklaringen på dette kan være, at kommunerne vurderer, at det generelt presserende behov for investeringer ikke i lige så høj grad vedrører kultur, fritid og idræt som andre områder såsom veje og folkeskoler.

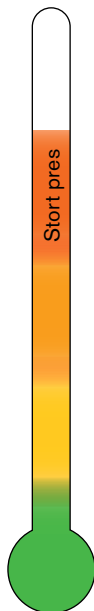
Det skal samtidig bemærkes, som nævnt i afsnit 9.1.3, at kommunerne vurderer, at der generelt er et højt vedligeholdelsesbehov på området. Således medfører det forholdsmæssigt lavere behov for nye investeringer ikke, at det samlede investeringsbehov på området bliver lavere. Behovet kan blot i højere grad henføres til vedligeholdelsesinvesteringer.

Behovet for udbygning og tilpasning er i tabel 9.6 opgjort for henholdsvis struktur- og demografibetingede investeringer, klima- og energibetingede investeringer samt øvrige investeringer.

**Tabel 9.6 Fremadrettet behov for udbygning og tilpasning**

Årligt investeringsbehov (mio. kr.)	2010-2013	2014-2018
Struktur- og demografibetinget	487	735
Klima- og energibetinget	160	157
Øvrigt investeringsbehov	546	548
<b>I alt</b>	<b>1.193</b>	<b>1.440</b>

## 10. Sundhed og forebyggelse



- Stort behov for forebyggelse/tilpasning
- Noget behov for vedligehold

### Hovedkonklusioner

Samlet investeringsbehov:

- Frem til 2013 kan kommunernes samlede investeringsbehov på sundhedsområdet opgøres til ca. 500 mio. kr. årligt. Det er mere end dobbelt så højt som det budgetlagte investeringsniveau i 2009.

Vedligeholdelsesbehov (afsnit 10.1):

- Det årlige vedligeholdelsesbehov på anlægssiden vurderes i perioden 2010-2013 at udgøre ca. 20 mio. kr. Det er nogenlunde på niveau med de midler, som kommunerne i 2009 har afsat til vedligeholdelse.

Behov for udbygning og tilpasning (afsnit 10.2):

- Det fremadrettede investeringsbehov til udbygning og tilpasning på området kan opgøres til godt 460 mio. kr. frem til 2013.
- Det er betydeligt mere end investeringsomfanget i 2009.

I forbindelse med opgave- og strukturreformen i 2007 fik kommunerne en væsentlig del af opgaverne på sundhedsområdet, som de selvstændigt og i samarbejde med regionerne skal varetage. Ud over medfinansiering af regionernes sygehusdrift omfatter kommunernes udgifter på området forebyggelse, genoptræning og kommunal tandpleje mv.

Det er KL's forventning, at kommunerne i de kommende år gradvist vil komme til at varetage en bredere vifte af sundhedsopgaver. Det skyldes bl.a. udviklingen i retning af et mere specialiseret sundhedsvæsen, hvor behandlingerne samles på færre og mere specialiserede sygehuse. Specialiseringen medfører, at kommunerne i stigende grad varetager flere sundhedsopgaver.

Samtidig indebærer de stadig kortere liggetider på sygehusene, at mange af de patienter, der udskrives, har et større plejebæbehov end tidligere. På psykiatriområdet finder der en tilsvarende opgaveglidning sted, idet regionerne nedlægger sengepladser og omlægger til ambulante behandling i stedet for indlæggelser. Det giver et stort pres på den kommunale socialpsykiatri.

Snitfladerne mellem det regionale sundhedsvæsen og det kommunale sundheds- og socialområde er således under markant forandring. På selve sundhedsområdet afholder kommunerne p.t. kun relativt beskedne anlægsinvesteringer, svarende til knap 200 mio. kr. i 2009.

Det vurderes, at kommunerne de kommende år skal foretage betydelige nyinvesteringer på sundheds- og forebyggelsesområdet, hvorefter behovet fra 2014 må forventes at falde betydeligt, jf. tabel 10.1.

**Tabel 10.1 Fremadrettet investeringsbehov**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt investeringsbehov	481	137

## 10.1 Behov for vedligeholdelse

I det følgende vurderes kommunernes fremadrettede vedligeholdelsesbehov på sundhedsområdet med udgangspunkt i budget 2009. Vurderingen af det samlede behov omfatter såvel den indvendige som udvendige vedligeholdelse samt behovet for genoprettende vedligehold.

### 10.1.1 Afsatte midler i budget 2009

For kommunerne under ét udgør de afsatte midler til vedligeholdelse på sundhedsområdet 32 mio. kr., jf. tabel 10.2. Midlerne fordeler sig næsten præcist med en tredjedel til henholdsvis indvendig, udvendig samt genoprettende vedligehold.

**Tabel 10.2 Afsatte midler til vedligeholdelse**

Mio. kr.	I alt	Indvendig	Udvendig	Genoprettende
Drift	19	10	9	-
Anlæg	13	1	2	10
<b>I alt</b>	<b>32</b>	<b>11</b>	<b>11</b>	<b>10</b>

### 10.1.2 Behovet for vedligeholdelse

Omtrent halvdelen af kommunerne mener, at de afsatte midler til vedligeholdelse på sundhedsområdet i budget 2009 primært er et udtryk for, hvad der er råd til, og ikke, hvad der er behov for.

Det understøttes af, at kommunerne vurderer, at det samlede vedligeholdelsesbehov på sundhedsområdet udgør 64 mio. kr., jf. tabel 10.3. Det er dobbelt så meget, som der rent faktisk er afsat i budget 2009.



**Tabel 10.3 Behov for vedligeholdelse i 2009**

Mio. kr.	I alt	Indvendig	Udvendig	Genoprettende
Drift	29	14	15	-
Anlæg	35	1	3	31
<b>I alt</b>	<b>64</b>	<b>15</b>	<b>18</b>	<b>31</b>

Det er særligt den genoprettende vedligehold, hvor behovet vurderes at være større end de afsatte budgetbeløb.

### 10.1.3 Vedligeholdelsesbehov i 2010-2018

Kommunerne er endvidere blevet bedt om at vurdere deres fremadrettede vedligeholdelsesbehov på sundhedsområdet. Her er der alene spurgt til anlægsinvesteringer. Det betyder, at indvendig og udvendig vedligeholdelse, der finansieres over driften, ikke indgår i denne sammenhæng.

På landsplan vurderer kommunerne, at behovet for anlægsinvesteringer til vedligeholdelse udgør 18 mio. kr. årligt i årene 2010-13 og 12 mio. kr. årligt i årene 2014-2018.

**Tabel 10.4 Fremadrettet behov for vedligeholdelse**

Mio. kr.	2010-2013	2014-2018
Årligt investeringsbehov	18	12

Det er nogenlunde på niveau med de 13 mio. kr., der er afsat til vedligeholdelse på anlægssiden i budget 2009, jf. tabel 10.4.

### 10.2 Behov for udbygning og tilpasning

I det følgende vurderes kommunernes behov for udbygning og tilpasning på sundheds- og forebyggelsesområdet frem til 2018. Der tages udgangspunkt i kommunernes budget 2009.

Udbygnings- og tilpasningsbehovet omfatter bl.a. tilpasning af den eksisterende bygningsmasse til nye opgaver, regler og krav. Herudover omfatter det strukturtilpasninger, som den enkelte kommune planlægger eller ønsker at gennemføre med henblik på få en mere hensigtsmæssig organisering af eksisterende arbejdsopgaver samt en opprioritering af nye opgaver på sundhedsområdet, som kommunerne har fået med reformen i 2007. Det gælder ikke mindst på forebyggelsesområdet.

Endelig har kommunerne behov for at foretage en løbende tilpasning af kapaciteten til den demografiske udvikling de kommende år. På sund-

hedsområdet er det især det stigende antal ældre, der bliver den store udfordring.

### 10.2.1 Afsatte midler i budget 2009

Kommunernes samlede investeringsudgifter til udbygning og tilpasning af de fysiske rammer udgør i budget 2009 180 mio. kr.

<b>Tabel 10.5 Afsatte midler til udbygning og tilpasning</b>				
Mio. kr.	I alt	Tilpasning til nye krav, regler og ønsker	Nybyggeri og køb af anlægsaktiver	Andet
Anlæg	180	26	142	12

Udgifterne til nybyggeri og køb af anlægsaktiver udgør klart den største andel med godt 140 mio. kr., jf. tabel 10.6. Flere kommuner, herunder Tårnby Kommune (se case), åbner således i løbet af 2009 nye sundhedscentre, hvor forskellige sundhedsrelaterede ydelser samles.

#### **Sundhedshus i Tårnby Kommune**

Tårnby Kommune har valgt at lade en række aktiviteter foregå i et offentligt/privat sundhedshus, der åbner 1. juni 2009. Kommunen har skudt knap 60 mio. kr. i projektet til de kommunale aktiviteter i den nyopførte bygning.

Centret vil være centrum for den kommunale forebyggelsesindsats. Der vil bl.a. blive sat fokus på Kost – Rygning – Alkohol – Motion, og kommunens borgere vil kunne modtage vejledning af personalet. En del af den kommunale genoptræning udføres i dag uden for kommunen. Størstedelen af denne vil fremover kunne løses i nærmiljøet. Endelig vil centret også indeholde den kommunale sygeplejeklinik. Alt i alt vil sundhedscentret åbne op for en tværfaglig indsats mellem de kommunale aktiviteter og samarbejde mellem de kommunale aktiviteter og de private aktiviteter.

Af private aktører, som flytter ind i Sundhedscenter Tårnby, kan nævnes:

- Drive-in apotek
- Fysioterapi/fitness
- Mave/tarmkirurgi
- Lægepraksis – fire alment praktiserende læger
- Akupunktør
- Fodlæge.

De private aktører ventes at drage nytte af at kunne ansætte fælles lægesekretærer og sygeplejersker.

### 10.2.2 Behov for udbygning og tilpasning i 2010-2018

Det vurderes, at investeringsbehovet til udbygning og tilpasning på sundhedsområdet i de kommende fire år (2010-2013) vil udgøre ca. 460 mio. kr. om året., jf. tabel 10.7. Det er betydeligt mere end i budget 2009.

Det skyldes, at det er forventningen, at kommunerne de kommende år vil foretage en markant udbygning på området, idet ca. halvdelen af kommunerne på nuværende tidspunkt fx ikke har etableret sundhedscentre. Herudover planlægger eller overvejer flere kommuner at sammenlægge eksisterende træningsfaciliteter med henblik på at få en mere effektiv ressourceudnyttelse.

<b>Tabel 10.6 Fremadrettet behov for udbygning og tilpasning</b>		
Årligt investeringsbehov (mio. kr.)	2010-2013	2014-2018
Struktur- og demografibetinget	425	91
Klima- og energibetinget	6	6
Øvrigt investeringsbehov	32	28
<b>I alt</b>	<b>463</b>	<b>125</b>

Med hensyn til årene 2014-2018 skønner kommunerne, at der er et samlet investeringsbehov til udbygning og tilpasning på 125 mio. kr. årligt. En del kommuner har dog tilkendegivet, at der ikke på nuværende tidspunkt foreligger konkrete investeringsplaner på området, hvorfor skønnede beløb vurderes at være i underkanten af det faktiske behov.



KL  
Weidekampsgade 10  
2300 København S  
Tlf. 33 70 33 70  
kl@kl.dk  
www.kl.dk

Prod.nr. 816654  
ISBN: 978-87-92460-21-9